

PROMETNA ŠOLA MARIBOR
VIŠJA PROMETNA ŠOLA

Marjan Škedelj

**LOGISTIČNA OSKRBA JUGOSLOVANSKE
LJUDSKE ARMADE MED SLOVENSKO
OSAMOSVOJITVENO VOJNO**

Diplomsko delo

Maribor, december 2012

Diplomsko delo višješolskega študijskega programa

**LOGISTIČNA OSKRBA JUGOSLOVANSKE LJUDSKE
ARMADE MED SLOVENSKO OSAMOSVOJITVENO
VOJNO**

Študent: *Marjan Škedelj*

Študijski program: *Logistično inženirstvo*

Modul: *Vojaška logistika*

Predmet: *Vojaška zgodovina*

Vrsta študija: *Študij na daljavo*

Mentorica: *Dr. Valerija Bernik, profesorica zgodovine in sociologije*

Lektorica: *Manuela Bojnec, univerzitetna diplomirana prevajalka
angleškega in francoskega jezika*

Maribor, december 2012

Številka: L-48-11/12-130
Datum: 11.12.2012

Višja prometna šola Maribor izdaja na podlagi 20. člena Pravilnika o diplomskem izpitu na Višji prometni šoli

SKLEP O DIPLOMSKEM DELU

1. **Marjan Škedelj**, z vpisno številko 12150160975, študent višješolskega strokovnega študijskega programa Logistično inženirstvo, izpolnjuje pogoje za izdelavo diplomskega dela.
2. **Tema diplomskega dela** je s področja temeljnih strokovnih predmetov pri predmetu *Vojaška zgodovina*.
3. **Mentor diplomskega dela:** dr. Valerija Bernik, prof. zgod.
4. **Naslov diplomskega dela:**

LOGISTIČNA OSKRBA JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE MED SLOVENSKO OSAMOSVOJITVENO VOJNO

5. **Vsebina diplomskega dela:**
  - Jugoslovanska ljudska armada pred osamosvojitveno vojno;
  - Pojem in pomen vojaške oskrbe in logistike;
  - Vojaška oskrba operacij Jugoslovanske ljudske armade v času osamosvojitvene vojne v Sloveniji;
  - Sklep.
6. Diplomsko delo izdelajte v skladu z Navodili za izdelavo diplomskega dela in ga oddajte v treh izvodih najkasneje do 16. 1. 2013.

MENTOR

dr. Valerija Bernik

(Ime in priimek, naziv)

RAVNATELJ

mag. Oton Mlakar

(Ime in priimek, naziv)

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici dr. Valeriji Bernik za strokovno pomoč in usmeritve pri izdelavi diplomskega dela.

Posebej se zahvaljujem Darianu Sevru, Zvonku Benku in Robertu Gradiščaju, ki so s svojimi izkušnjami pripomogli k izdelavi diplomskega dela.

Hvala tudi družini za podporo in pomoč v času študija.

prometna šola maribor
višja prometna šola

SI – 2000 MARIBOR, Preradovičeva ulica 33, tel.: +386 2 42 94 135, 42 94 137, fax: 42 94 139

Obr. DIP 8

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA
--

Podpisani Marjan Škedelj, rojen 13. 03. 1972 v Murski Soboti, s svojim podpisom potrjujem, da sem avtor diplomskega dela, z naslovom LOGISTIČNA OSKRBA JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE MED SLOVENSKO OSAMOSVOJITVENO VOJNO.

Maribor,

11.1.2013

Podpis:

_____

LOGISTIČNA OSKRBA JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE MED SLOVENSKO OSAMOSVOJITVENO VOJNO

Ključne besede: Jugoslovanska ljudska armada, logistična oskrba, osamosvojitvena vojna.

Povzetek

Slovenska skupščina je 25. 6. 1991 razglasila samostojno Republiko Slovenijo (v nadaljevanju RS). RS je pričela z izvajanjem pristojnosti na letališčih in mejnih prehodih. Jugoslovanska ljudska armada (v nadaljevanju JLA) je dobila nalogo, da ohrani integriteto jugoslovanske države. Vojaški vrh je svojim enotam izdal ukaz za prevzem vseh mejnih prehodov v RS in zavarovanje državnih meja. Nalogo je bilo potrebno izvesti brezpogojno, po potrebi tudi z izvedbo postopkov za bojno uporabo enot.

JLA se je med izvajanjem agresije nad RS srečevala s težavami, ki so se v veliki meri nanašale na logistično zagotovitev in oskrbo. Načrt za izvedbo bojnega delovanja ni predvideval oskrbovanja. Premike enot JLA na ozemlju RS so nepričakovano otežile barikade na cestah ter oborožen upor slovenske strani. Vojaški objekti in vojašnice JLA so bile blokirane in onemogočene. Načrtovani čas izvedbe in uspeh agresije se ni izšel. Enote JLA so obstale na točkah brez ustrezne logistične podpore, kar se je hitro odražalo na bojni pripravljenosti in morali pripadnikov.

Slovenska stran je blokiranim enotam JLA glede na okoliščine in dogovore omogočala osnovno oskrbo in nastalo situacijo s pridom izkoristila za svoj uspeh.

LOGISTICS SUPPLY OF YUGOSLAV NATIONAL ARMY BETWEEN SLOVENIAN WARS FOR INDEPENDENCE

Key words: Yugoslav national army, supplying, war for independence.

Abstract

Slovenian assembly declared independence of Republic Slovenia (hereinafter referred to as RS) on June 25 1991. RS began executing the powers at airports and border crossings. Yugoslav national army (hereinafter referred to as YNA) has been given the task to maintain the integrity of the Yugoslav country. Military command ordered military troops to take over all border crossings and safeguard them. It was necessary to execute orders unconditionally. Usage of procedure for war application of troops was allowed if necessary.

During the aggression against the Republic of Slovenia, YNA faced problems which were mostly related to logistics guarantee and supply care. Plan for the execution of combat operations did not predict supply. Movements of army units in the territory of the RS were unexpectedly worsed by road blocks and armed resistance from Slovenian side. Military facilities and army barracks were blocked and disabled. Scheduled execution time and success of aggression did not turn out well. YNA units were standing at points without any suitable logistic support, which has quickly reflected in the combat readiness and moral of the military.

The Slovenian side provided blocked YNA units related to conditions and agreements with basic supplies and took advantage of the given situation.

VSEBINA

1	UVOD	1
1.1	OPIS PODROČJA IN OPREDELITEV PROBLEMA	1
1.2	NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE	2
1.3	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE RAZISKAVE.....	3
1.4	UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA	3
2	POJEM IN POMEN VOJAŠKE LOGISTIKE	5
2.1	POMEN LOGISTIKE	5
2.2	POMEN VOJAŠKE LOGISTIKE	6
2.3	OPREDELITEV VOJAŠKE LOGISTIKE.....	7
3	JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA PRED OSAMOSVOJITVENO VOJNO	10
3.1	PROSTORSKI USTROJ JLA PO BOJEVALIŠČIH	10
3.1	SESTAVA IN SILE JLA	11
3.2	POMANJKLJIVOSTI JLA PRED OSAMOSVOJITVENO VOJNO NA PODROČJU OSKRBLJENOSTI	13
4	ORGANIZIRANOST ZALEDNE OSKRBLJENOSTI JLA.....	15
4.1	ZALEDNA OSKRBLJENOST OBOROŽENIH SIL SFRJ V VOJNI.....	15
4.1.1	<i>Oskrba z intendantskimi sredstvi.....</i>	<i>15</i>
4.1.2	<i>Oskrba z materialnimi sredstvi.....</i>	<i>16</i>
4.1.3	<i>Oskrba s prehrano.....</i>	<i>16</i>
4.1.4	<i>Oskrba s pitno vodo.....</i>	<i>17</i>
4.1.5	<i>Opremljanje.....</i>	<i>17</i>
4.1.6	<i>Storitvene dejavnosti.....</i>	<i>18</i>
4.1.7	<i>Zdravstveno varstvo.....</i>	<i>18</i>
4.2	ZALEDNE ENOTE TAKTIČNIH ENOT KOPENSKE VOJSKE SFRJ.....	18
4.2.1	<i>Zaledni vod.....</i>	<i>19</i>
4.2.2	<i>Zaledna četa .....</i>	<i>20</i>
4.3	NALOGE IN POSTOPKI ZALEDNIH ENOT OBOROŽENIH SIL SFRJ PRI PRIPRAVAH NA IZVAJANJE BOJNIH DELOVANJ	21
5	VOJAŠKA OSKRBA OPERACIJ JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE V SLOVENIJI.....	23
5.1	ZAČETEK BOJNEGA DELOVANJA ENOT JLA.....	23
5.2	TEŽAVE Z OSKRBO.....	24
5.3	SILE JLA V OSAMOSVOJITVENI VOJNI	26
5.3.1	<i>14. korpus.....</i>	<i>31</i>

5.3.2	31. korpus	34
5.3.3	10. korpus	37
5.3.4	32. korpus	40
5.3.5	13. korpus	43
6	SKLEP	44
7	VIRI, LITERATURA.....	47
	SEZNAM SLIK	50
	SEZNAM DIAGRAMOV.....	51
	SEZNAM PRILOG	52
	PRILOGE.....	53

UPORABLJENE KRATICE

- JLA – Jugoslovanska ljudska armada
- TO – Teritorialna obramba
- SFRJ – Socialistična federativna repulika Jugoslavija
- SV – Slovenska vojska
- BVP – bojno vozilo pehote
- BOV – bojno oklepno vozilo
- ZIS – Zvezni izvršni svet
- RS – Republika Slovenija

1 UVOD

1.1 OPIS PODROČJA IN OPREDELITEV PROBLEMA

Del zgodovine Republike Slovenije je tudi čas, ko je sedanje ozemlje neodvisne države in prebivalci na tem ozemlju spadalo pod državno ureditev Socialistične federativne republike Jugoslavije (takšno poimenovanje po letu 1963, prej Federativna ljudska republika Jugoslavija od leta 1946, po drugi svetovni vojni do leta 1946 pa Demokratična federativna Jugoslavija).

V tem času je takratna država kot glavno oboroženo silo na svojem ozemlju imela tudi lastno vojsko, ki je temeljila na naborniškem sistemu, pri katerem je bila vojaška obveza v različnih obdobjih različno dolga in različno organizirana. JLA, kakor se je nazadnje pred razpadom države ustroj vojske imenoval, je bila sistem oborožene sile, ki je v takratnem obdobju veljala za močno vojaško silo v državnem in širšem pogledu. Sistem je bil podprt z lastno vojaško industrijo, vojaškim izobraževalnim sistemom in vplivom JLA na politično ureditev države, grajen pa je bil na vojnih izkušnjah posameznikov in z zametki organiziranosti armade v vojnem času, kar je bilo močno vodilo in velika moralna vrednota za razvoj oborožene sile (Marković, 2007, 30-62).

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja so se začele pojavljati težnje Slovenije po večji neodvisnosti in samostojnosti, kakor tudi po lastni državi. Tako so se državljani na referendumu leta 1990 v veliki večini odločili za samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo. Na podlagi tega je slovenski parlament sprejel ustavni zakon za uresničitev Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije ter pred tem vrsto drugih zakonov, ki so omogočali prevzem pristojnosti na svojem ozemlju. 25. junija 1991 je bila razglašena samostojnost in neodvisnost Republike Slovenije, temu pa je vodstvo JLA vojaško in politično zelo nasprotovalo ter vseskozi zatrjevalo, da ne bo dovolilo rušenja države in bo vsakršne težnje po odcepitvi preprečilo z vsemi razpoložljivimi sredstvi (prav tam, 101-112).

Hkrati z razglasitvijo samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je JLA začela udeležati svoje načrte za preprečitev odcepitve s poskusom prevzema nadzora na mejnih

prehodih in letališču. Uporabila je različne enote, ki so bile oborožene in dobro opremljene za bojevanje. Te enote so imele navodila, da v primeru neupoštevanja navodil ob prevzemu nadzora ali kakršnih koli nepokorščinah uporabi tudi orožje (Janša, 1992, priloga: Navodilo enotam JA za zaprtje mejnih prehodov).

Udeležene enote JLA v tej nameri so prihajale iz različnih vojašnic, krajev in smeri (tudi izven današnjih meja Republike Slovenije), kar pomeni, da so morale opraviti določeno pot, priti v določenem času na cilj, opraviti nalogo in ostati na tisti točki do naslednjega koraka. Naslednji korak je bil odvisen od rezultata opravljene naloge in povezan s časovnim obdobjem, ko so enote ostale zunaj vojašnic in s tem brez neposredne oskrbe (Kolšek, 2001, 165-167).

Takšna zamisel izvedbe naloge zahteva ukrepe, naloge in postopke, ki morajo zapolniti vrzeli, v katerih enote niso bile samostojne in samozadostne, ampak so bile odvisne od pomoči namenskih vojaških enot, katere lahko v uvodu opišemo z besedo logistika.

Poudariti je potrebno tudi, da se je v tistem obdobju, ki ga je zaznamovalo veliko sprememb in prehajanj sistemov ter ureditev iz enega v drugega pojavljalo veliko izrazov, ki so na prvi pogled enaki in mislimo, da pomenijo isto. Razlikujejo se zaradi različnih ravni uporabe in različnih sistemov, ki so jih uporabljali. Kot primer navedimo izraze oskrba, zaledna podpora in logistika. V nadaljevanju jih bomo pojasnili in umestili v preučevanje logistične oskrbe JLA med osamosvojitveno vojno.

1.2 NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE

Namen diplomskega dela je analizirati logistično oskrbo JLA med osamosvojitveno vojno v Sloveniji.

Cilj diplomskega dela je preučiti, kako se je JLA na bojno nalogo preprečitve slovenskega osamosvajanja pripravila z vidika oskrbovanja in oskrbe uporabljenih in predvidenih enot, kako je le-to načrtovala, izvedla in na koncu oceniti, koliko je bila pri tem uspešna. To bomo preučili skozi različne praktične primere, ki so se odvijali v posameznih dogodkih v osamosvojitveni vojni.

Sam ustroj in delovanje sistema JLA je bil definiran skozi doktrino, pravila in navodila. Predpisoval je način organiziranosti, tako v mirnodobnem kot v vojnem času. Že prej

navedeno nakazuje na nujnost priprave enot, sredstev in ljudi za premik, preživetje, delovanje in dopolnjevanje zaradi optimalnega delovanja in doseganja cilja ter uspešno izvršitev naloge.

V delovanje enot mora biti vključeno načrtovanje in izvajanje zagotovitve.

JLA je imela enote, ki so lahko delovale samozadostno in samostojno, kot tudi namenske enote za izvajanje zagotovitve delovanja. Te enote so bile organizirane, opremljene in usposobljene za izvajanje oskrbljenosti in oskrbe.

Da je enota oskrbljena in oskrbovana pomeni, da organizirano glede na vojno stanje in dane razmere lahko izvaja prehranjevanje, počivanje, vzdrževanje osnovnih higienskih potreb, oskrbo ranjenih in bolnih, evakuacijo, dopolnjevanje z gorivi, mazivi in strelivom.

1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE RAZISKAVE

Osnovna predpostavka je, da JLA za bojno nalogo preprečitve slovenskega osamosvajanja ni imela razdelane in načrtovane oskrbe enot. Oskrba enot je bila po naši predpostavki prepuščena le sprotnim in vsakodnevnim postopkom z oporo na bližnje objekte in vojašnice JLA.

Pri diplomskem delu smo se omejili na objavljene vire in literaturo. V dostopnih in znanih virih ni bilo zaslediti v celoti proučene in opisane zagotovitve delovanja enot JLA med osamosvojitveno vojno. Obstaja pa precej literature, v kateri so opisani posamezni vojni dogodki, iz katerih smo povzeli posamezne ugotovitve o logistični oskrbi. Preučili smo vire obeh v spopadih udeleženih strani. Posluževali smo se tako strokovnih virov, ki jih je izdala in založila JLA (pravila enot JLA, leksikon in slovar), kakor tudi slovenske literature, ki je bila izdana po vojni. Primerjava virov in literature obeh strani nas je večkrat privedla do spoznanj o različnosti nekaterih podatkov, ki so jih navajali avtorji obeh strani.

1.4 UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA

V diplomskem delu smo uporabili več metod raziskovanja. Za boljši vpogled v način in stanje oskrbljenosti in oskrbe enot JLA med osamosvojitveno vojno smo uporabili

analizo podatkov, ki so bili objavljeni v javno dostopnih virih in literaturi. S pomočjo metode intervjuja smo zaradi pomanjkanja virov dopolnili teoretična spoznanja, do katerih smo prišli z analizo objavljenih virov. Intervju smo opravili s tremi osebami, ki so bili pripadniki vojaških enot v oboroženem spopadu. Da bi bili naši podatki bolj verodostojni, smo intervjuvance izbrali med udeleženci na obeh straneh. Zanimal nas je osebni pogled in izkušnje udeležencev v spopadu v zvezi z oskrbljenostjo in oskrbo. Z intervjuji smo lahko potrdili dogajanja, opisana v ostalih virih.

V končni fazi smo izvedli še sintezo pridobljenih spoznanj.

2 POJEM IN POMEN VOJAŠKE LOGISTIKE

Pojem logistika se nanaša na procese, povezane z zagotavljanjem, oskrbo, načrtovanjem, organizacijo, skladiščenjem in transportom.

Logistično upravljanje zajema procese planiranja, uvajanja in kontrole učinkovitega pretoka in skladiščenja surovin in blaga ter spremljajočih storitev in informacij od mesta porekla blaga do mesta potrošnje in končnega uničenja v skladu z odjemalčevimi zahtevami (Križman [online], 2010, povzeto po Svet za logistično upravljanje).

Vojaška logistika pa se nanaša na te procese v vojaških sistemih in ima zaradi tega še določene posebne značilnosti.

2.1 POMEN LOGISTIKE

Logistika je dejavnost, ki se ukvarja z upravljanjem toka materialov, od virov do porabnikov, tako znotraj kot med podjetji. Logistika zajema fizični tok materiala in tok informacij od dobavitelja, preko proizvajalca in trgovca, do končnega potrošnika in pomeni prostorske spremembe, poleg tega pa tudi skladiščenje (premagovanje časa). Cilj logistike je zagotoviti prave dobrine in storitve na pravem mestu, ob pravem času, v pravi količini in kakovosti, z najnižjimi stroški in vplivi na okolje ter skladno s sklenjeno pogodbo (Prebilič, 2006, 30-40).

Povezavo z vojaško logistiko lahko vidimo v zagotavljanju in distribuciji virov, opreme in dobrin za oborožene sile. Seveda je tukaj povezanost in prepletenost vojaške logistike z ostalimi logistikami velika. Tudi če je količina, kakovost in vrsta posamezne dobrine za oborožene sile zagotovljena, vendar le-ta zagotovljenih dobrin s svojo logistiko ni zmožna prevzeti, upravljati in uporabiti, lahko rečemo, da je rezultat nič. Tudi povezanost v obratni smeri je velika, saj nima pomena, če vojaška logistika lahko ustvari nek logistični proces, pa tega vojaška industrija ne dohaja. Logistika ni vse, brez logistike ni nič.

2.2 POMEN VOJAŠKE LOGISTIKE

Vojaška logistika je del nacionalne logistike, ki jo sestavljajo trije elementi:

- naravne danosti,
- nacionalna gospodarska podlaga in
- temelji družbeno političnega sistema (Podbregar [online], 2012).

Če država skrbi za nemoteno delovanje nacionalnega gospodarstva, skrbi posredno tudi za proizvodnjo materialne in storitvene zmogljivosti za zagotavljanje delovanja državne oborožene sile v vojni in vojaških mednarodnih obveznostih. Vojaška logistika pa mora stopnjevati in izboljševati operativne zmogljivosti sil. V povezavi nacionalne in vojaške logistike dobimo tako moč države in mejo sil, ki jih država lahko uporabi v vojni (prav tam).

Vojaško logistiko sestavljata dve komponenti:

- načrtovanje in premeščanje sil in
- vzdrževanje in podpora oboroženih sil in njene tehnike (prav tam).

Ameriški admiral in eden izmed utemeljiteljev sodobne vojaške logistike je opisal logistiko kot "most med nacionalnim gospodarstvom in oboroženimi silami" (Eccles v Podbregar in Bosotina, 2007, 58).

Prepletenost odnosov civilne družbe in vojaškega sistema je povezava med območjem bojevanja in nacionalnim zaledjem, pri čem je logistika hkrati vojaški element v nacionalnem gospodarstvu in gospodarski element v vojaških operacijah (Ballantine v Podbregar in Bosotina, 2007, 58).

Vojaška logistika je proces, ki mora zagotoviti vse potrebno, da oborožitveni sistem deluje oziroma da se lahko vodi oboroženi boj. Vojaška logistika pomeni predvsem večščino načrtovanja razvoja, upravljanja in vzdrževanja materialnih možnosti, ki so nujne za izvajanje vojaške obrambe ali napada. Vojaško logistiko lahko razumemo tudi kot zapleteno zvezo med fronto in zaledjem. Vojaška logistika vključuje vse dejavnosti, ki zahtevajo premik in podporo vojaških sil, pa tudi nabavo in dostavo teh sredstev vojaškim silam. Naloga vojaške logistike je torej, da razvija in vzdržuje največjo udarno

moč enote, tako da zagotavlja sisteme oborožitve in vse druge spreminjajoče se sisteme, med katere sodijo tudi ljudje (Unger in ostali, 2003, 104).

V vojaški doktrini SV je vojskovalna moč opredeljena kot sposobnost za vojskovanje in orodje za premagovanje sovražnika, kar je poleg preživetja ključno v oboroženem spopadu. Vojskovalna moč Slovenske vojske je sestavljena iz treh sestavin:

- idejna zasnova,
- bojna morala in
- bojna moč (Furlan in drugi, 2006, 15).

Bojna moč je po doktrini posredno odvisna od logistike, kajti to so vsa sredstva in sile za vojskovanje. Sem spada tudi vojaška oborožitev in oprema, pripravljenost za delovanje in vzdržljivost sil (prav tam, 21).

Lahko povzamemo, da na bojno moč iz vidika vojaške logistike vplivajo naslednji dejavniki (prav tam, 22):

- tehnološko sodobna in zanesljiva oprema in orožje, ki omogoča najboljši izkoristek na območju delovanja,
- pripravljenost za delovanje, ki obsega premeščanje enote, njeno materialno popolnjenost in opremljenost, ter
- vzdržljivosti sil, ki je neposredno odvisna od učinkovitosti sistema logistike, materialne zamenljivosti in neprekinjenosti logistične podpore.

2.3 OPREDELITEV VOJAŠKE LOGISTIKE

Vojaška logistika obsega postopke, ukrepe in dejavnosti za doseganje vojaškega uspeha enot v miru, izrednem stanju ali vojni. Pojavlja se v obliki vojaških enot različnih moči in logističnih baz ter skrbi za nemoten potek dela (Unger in ostali, 2003, 104).

Logistika je "vojaško oskrbovanje oboroženih sil z materialnimi sredstvi ter gradnja in vzdrževanje vojaških objektov." (ZRC SAZU [online], 2012) Iz tega je razvidno, da se pojem logistike orientira na sfero vojaške logistike in oskrbovanja.

Žurman in drugi (2008, 75) opredeljujejo logistiko kot "vedo, ki proučuje zakonitosti načrtovanja, organiziranja, usmerjanja in kontroliranja tokov materialnih sredstev, osebja in informacij ter učinkovito in uspešno izvedbo aktivnosti. Pomen izhaja iz grških besed "logo" (zamisel), "logic" (preračunljiv, logično misleč) in "logistikos" (veščina, izkušnje in znanje v razumskem ocenjevanju vseh relevantnih elementov v prostoru in času). Vojaško logistiko pa opredelijo kot disciplino logistike, ki se ukvarja z zagotovitvijo materialnih sredstev in storitev za delovanje vojaških sil v določenem času in prostoru."

Logistična podpora v povezavi z vojaško logistiko v Furlan in drugi (2006, 96) je izraz, ki je povezan z vojaško oskrbo in se nanaša na logistiko. Izvaja se, da se zagotovi sposobnost za delovanje in ohranjanje vzdržljivosti sil. Poudarjen je vpliv dobre in pravočasne logistične podpore na bojno moč oboroženih sil, sama podpora pa se izvaja preko funkcionalnih področij logistike. Področja logistike bomo našteali in opisali v naslednjem poglavju, ki nam bo služilo za primerjavo z organiziranostjo oskrbljenosti JLA.

Zaledna oskrbljenost oboroženih sil, predpisana za JLA (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ u ratu, 1990, 13), "je vsota dejavnosti, pravil in postopkov poveljstev, štabov, uprav, enot in ustanov oboroženih sil, družbeno političnih skupnosti in delovnih organizacij, ki se oskrbujejo z najugodnejšimi materialnimi in zdravstvenimi pogoji za vodenje oboroženega boja, življenje in delovanje enot in ustanov oboroženih sil v primeru boja."

Zaledje definirano v ZRCSAZU ([online], 2012) je "področje, navadno okoli kakega središča, ki temu središču omogoča določeno dejavnost, obstajanje". V JLA je bil izraz povezan s postopki oskrbe in logistike, ki se je izvajala tako rekoč iz zaledja, izvajalci pa so bili zaledniki. V povezavi s tem omenimo še intendantsko službo, ki se je ukvarjala z oskrbovanjem oboroženih sil z intendantskimi materialnimi sredstvi (o tem bomo povedali več v naslednjem poglavju). Intendantska služba spada po svoji funkciji v zaledne službe, izvajalci pa so bili poimenovani intendanti, kar pomeni logiste na nižjih operativnih ravneh, lahko tudi oskrbnike. Po ZRCSAZU ([online], 2012) je intendant "vojaški oficir, ki vodi oskrbovanje vojaških enot, intendantski pa nanašajoč se na intendante ali intendanco, na primer intendantska služba je služba za oskrbovanje vojaških enot."

Oskrbo opisuje Prebilič (2006, 30) kot obnavljanje porabljenih dobrin, "dostavljanje novih, kar omogoča normalno delovanje in življenje ljudi". Oskrbo postavlja kot podpomenko logistike in jo od slednje razlikuje v ravni, na kateri se izvaja. Oskrba je "dejavnost oziroma aktivnost, ki se nanaša na najnižjo organizacijsko obliko v obrambno vojaških strukturah." (prav tam, 31) Oskrbo tako postavlja na povsem taktično raven. Postavlja tudi kriterij vrednotenja kvalitete logistike po uspešnosti oskrbovanja oboroženih enot v spopadu s sovražnikom, iz česar je razvidno, da sta oskrba in oskrbovanje sestavni del logistike in z njo tesno povezana (prav tam, 21).

"Oskrbovanje vključuje dejavnosti, ukrepe in postopke, s katerimi z načrtno uporabo materialnih virov in zalog pravočasno ter neprekinjeno zagotavljamo oskrbo poveljstev in enot s sredstvi in storitvami." (Žurman in drugi, 2006, 78)

V nadaljevanju bomo uporabljali tudi pojem oskrbljenost in zaledna oskrbljenost, prevoda besed "obezbeđenje" in "pozadinsko obezbeđenje" (Uporedni rečnik, 1982, 325 in 252). Izraz oskrbljenost bomo uporabljali kot prevod in se nanaša na specifični izraz, ki je obstajal v terminologiji JLA. Z njim bomo označevali isto raven, kot jo v današnjem času razumemo z izrazom logistika. Oskrbljenost v ZRCSAZU ([online], 2012) je "lastnost, stanje oskrbljenega: prizadevati si za oskrbljenost." Tako bomo razlikovali pojma oskrbljenost in oskrba. Oskrbo bomo uporabljali kot podpomenko izraza logistika, oskrbljenost pa kot sopomenko za logistiko v povezavi z JLA.

Za prevod izraza "obezbeđenje" se nam ponuja tudi prevod zagotovitev ali zagotavljanje. Sicer Prebilič (2006, 32) temu nasprotuje in pravi, da besedna zveza zaledna zagotovitev ne nadomešča ekvivalentno pomena besede logistika. S to trditvijo se tudi strinjamo, saj kot pravi, se zaledna zagotovitev kot besedna zveza nanaša samo na oskrbo in distribucijo. Zagotovitev ne zajema procesov logistike, kot so na primer nabava, vzdrževanje, proizvodnja, razvoj in storitve.

3 JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA PRED OSAMOSVOJITVENO VOJNO

JLA so v socialističnem obdobju v medijih in literaturi opisovali kot veliko in močno armado, katere največja vrednota in moč so njeni pripadniki in ne nazadnje tudi vsi državljani SFRJ. Takšne razlage je bilo velikokrat slišati iz ust poveljujočih, ko so povelečevali dejansko stanje in moč armade v očeh podrejenih in nabornikov.

Po spopadih JLA v Sloveniji in na drugih področjih bivše SFRJ leta 1991 in pozneje so vodje nasprotnih strani radi poudarjali, da se borijo proti veliki oboroženi sili, da bi lahko upravičili svoje delovanje in ob lastnih uspehih povzdignili moralo svojim pripadnikom.

3.1 PROSTORSKI USTROJ JLA PO BOJEVALIŠČIH

Pred osamosvojitveno vojno je bilo področje, na katerem je delovala JLA, razdeljeno na naslednja bojevališča:

- severozahodno s poveljstvom v Zagrebu,
- severno s poveljstvom v Beogradu,
- jugovzhodno s poveljstvom v Skopju,
- vojaško pomorsko s poveljstvom v Splitu in
- vojaško letalstvo in protizračna obramba s poveljstvom v Beogradu (Marković, 2007, 36).

Slika 1 prikazuje prostorski ustroj JLA po bojevališčih. Razvidna so bojevališča ter meje odgovornosti.

Slika 1: Prostorski ustroj JLA po bojevališčih

Vir: Kolekcionari [online]. (Citirano 1. 8. 2012). Dostopno na naslovu:
<http://www.kolekcionari.com/showthread.php?t=1773>

3.1 SESTAVA IN SILE JLA

JLA se je delila na zvrsti, rodove in službe. Zvrsti so bile:

- kopenska vojska,
- vojaško letalstvo,
- protizračna obramba in
- vojaška mornarica (Oružane snage SFRJ, 1988, 60).

Znotraj tega so bili rodovi pehote, artilerije, artilerijsko raketne enote protizračne obrambe v vseh zvrsteh vojske. Ostali rodovi so bili še:

- oklepne enote,

- inženirija,
- atomsko biološko kemična obramba,
- zveze,
- VOJIN (zračno opazovanje, poročanje in navajanje) in
- enote za varovanje meje (Oružane snage SFRJ, 1988, 72).

Poleg zvrsti in rodov navedimo še službe:

- tehnična,
- gradbena,
- intendantska,
- prometna,
- letalsko tehnična,
- sanitetna,
- veterinarska,
- finančna,
- administrativna,
- pravna,
- geodetska,
- glasbena,
- organi varnosti in vojaška policija ter
- informatika v oboroženih silah (Oružane snage SFRJ, 1988, 84-97).

Špegelj (2001, priloga 2.4.) navaja, da je kopenska vojska štela 17 korpusov, eno gardijsko divizijo in padalsko brigado. Od težke oborožitve je bilo v sestavi 2100 tankov, 1000 oklepnih transporterjev, 8000 topov in 1300 protioklepnih raketnih orožij.

Vojaško mornarico je sestavljalo 14 torpednih čolnov, 16 raketnih čolnov in topnjač, 4 patroljne ladje, 9 minolovcev, 11 podmornic ter odred pomorskih diverzantov in 3 brigade mornariške pehote (prav tam).

V vojaškem letalstvu in protizračni obrambi zasledimo tudi 512 bojnih zrakoplovov, 104 transportne zrakoplove, 152 helikopterjev in 118 ostalih zrakoplovov, ki so bili organizirani v 3 korpuse. Sem spada še 5100 protiletalskih topov in 2800 protiletalskih raketnih orožij (prav tam).

Skupno je JLA v miru štela približno 180000 pripadnikov, ki so bili razporejeni v teh enotah. Enote so se razlikovale glede na popolnjenost. A enote so bile popolnjene po vojni formaciji od 60 % do 75 %, B enote od 30 % do 60 % in R enote od 10 % do 30 % (Švajncer, 1993, 21).

5. vojaško poveljstvo je delovalo na severozahodnem bojevališču in je imelo sedež v Zagrebu. Pokrivalo je celotno Slovenijo in dober del Hrvaške, sestavljeno pa je bilo iz petih korpusov. Večino enot JLA, udeleženih v osamosvojitveni vojni v Sloveniji, je prihajalo iz teh korpusov. Gre za korpuse:

- 13. korpus s sedežem v Reki,
- 10. korpus s sedežem v Zagrebu,
- 32. korpus s sedežem v Varaždinu,
- 31. korpus s sedežem v Mariboru in
- 14. korpus s sedežem v Ljubljani (prav tam).

3.2 POMANJKLJIVOSTI JLA PRED OSAMOSVOJITVENO VOJNO NA PODROČJU OSKRBLJENOSTI

Marković (2007, 19-22) glede na vojaški proračun, število vojakov, število oklepnih transporterjev in bojnih vozil pehote uvršča JLA leta 1990 po moči v Evropi na približno deseto mesto. Pri tem navaja še druge pomembne kazalnike, ki nam lahko prikažejo dejansko stanje in moč vojske. To so organiziranost in zgradba sil, delovanje sistema poveljevanja, kakovost materiala in moštva ter morala pripadnikov.

Marković navaja pomanjkljivosti JLA:

- razdrobljenost enot, ki so med seboj težko vzdrževale zvezo in so imele težave pri oskrbi,

- razpršenost in slaba popolnjenost sil,
- zastarela in nestandardizirana oprema in oborožitev, kjer gre izpostaviti primanjkovanje sodobnih intendantskih sredstev (na primer uniforma),
- soočanje enot s pomanjkanjem motornih vozil, goriva in rezervnih delov in
- neizurjenost posadk zaradi varčevalnih ukrepov (prav tam).

Slika 2: Primer uniforme in osnovne bojne opreme vojaka JLA

Vir: Oklop [online]. (Citirano 1. 8. 2012). Dostopno na naslovu:
<http://www.oklop.net23.net/jna/1987-1991.htm>

4 ORGANIZIRANOST ZALEDNE OSKRBLJENOSTI JLA

Izraz zaledna enota v sistemu JLA označuje logistično enoto z nalogo zaledne oskrbljenosti in oskrbe. Zaledna oskrbljenost oboroženih sil SFRJ v miru je bila predpisana s pravilom, ki je predpisovalo pravice, dolžnosti in odgovornosti poveljstev, štabov, uprav, enot in ustanov na vseh ravneh vodenja in poveljevanja pri načrtovanju, organizaciji in izvedbi zaledne oskrbljenosti njim podrejenih enot. Podlaga za pravilo so Ustava SFRJ, Strategija splošne narodne obrambe in družbene samozaščite SFRJ, Smernice o nadaljnjem razvoju oboroženih sil, Zakon o splošni narodni obrambi, Strategija oborožene borbe in izkušnje poveljstev, štabov, uprav, enot in ustanov oboroženih sil (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ u miru, 1986, 11).

Pravilo je predpisovalo:

- vodenje in poveljevanje z zaledno oskrbljenostjo,
- organizacijo in delovanje zaledne oskrbljenosti,
- nosilce in izvajalce zaledne oskrbljenosti in
- zaledno oskrbljenost mobilizacije enot oboroženih sil (prav tam).

4.1 ZALEDNA OSKRBLJENOST OBOROŽENIH SIL SFRJ V VOJNI

V vojni je zaledna oskrbljenost enot JLA vsebovala oskrbo z intendantskimi sredstvi, prehrano, proizvodnjo in vzdrževanje materialnih sredstev, promet in transport, zdravstveno varstvo, veterinarsko varstvo, gradbeništvo in protipožarno zaščito (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ u ratu, 1990, 22-63).

4.1.1 Oskrba z intendantskimi sredstvi

Intendantska služba se je razvijala hkrati z razvojem ostalih rodov in vidov JLA. Njena osnovna naloga je bila oskrba enot in ustanov s hrano in krmo, obleko, transportno in taborno in drugo opremo. Organiziranost intendantske službe je bila takšna, da je lahko v

mirnodobnem in vojnem času postavila točke za oskrbo, organizirala primerno oskrbljenost in evakuacijo (Oružane snage SFRJ, 1988, 87).

Intendantska oskrba je bila organiziran in med seboj usklajen zbir dejavnosti, nalog in postopkov poveljstev ter enot, ki so v sodelovanju s pristojnimi organi družbeno političnih skupnosti zagotavljale:

- intendantsko materialna sredstva,
- prehrano,
- pitno vodo in
- opravljanje dejavnosti nadrejene intendantske službe (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga u ratu, 1990, 47).

4.1.2 Oskrba z materialnimi sredstvi

Oskrba z materialnimi sredstvi je morala biti pravočasna in v skladu s potrebami enot oboroženih sil. Obsegala je načrtovanje, nabavo, upravljanje in popolnitev. Načrtovanje potreb po materialnih sredstvih se je izvajalo na podlagi številčnega stanja enote, porabnika, norm pripadanja, normativnih stroškov in stvarne potrebe (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga u ratu, 1990, 47).

4.1.3 Oskrba s prehrano

Oskrba s prehrano je vsebovala načrtovanje prehrane, oskrbo z življenjskimi potrebščinami, pripravo in delitev hrane, proizvodnjo kruha in prepečenca, klanje živali, predelavo mesa in kontrolo nad prehrano. Pripadniki so se prehranjevali v skladu z normami, uporabljali pa so se dnevni obroki hrane, ki so lahko bili tekoči, suhi ali konzervirani. Hrana se je lahko pripravljala v vojaških restavracijah, premičnih kuhinjah, improviziranih terenskih objektih in gospodinjstvih (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga u ratu, 1990, 48).

Slika 3: Pribor za prehranjevanje na terenu s posodo za vodo

Vir: Limundo [online]. (Citirano 1. 8. 2012). Dostopno na naslovu:
<http://www.limundo.com/kupovina/Kolekcionarstvo/Militarija/PORCIJA-PRIBOR-ZA-JELO-JNA-VJ-VS/4959228>

4.1.4 Oskrba s pitno vodo

Oskrba s pitno vodo je bila v pristojnosti intendantske službe in je zajemala iskanje primerne objekta z vodo, dobavo in prečiščevanje, transport vode do enot in kontrolo kakovosti vode. Enote in ustanove oboroženih sil so se oskrbovale z vodo samostojno iz obstoječega objekta, če pa je vode zmanjkalo ali je ni bilo, se je pripeljala od drugod. Uporabljati se je smela le voda, ki je bila pregledana s strani sanitetnega organa in proglašena za neoporečno (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga u ratu, 1990, 49).

4.1.5 Opremljanje

Pri opremljanju je bilo treba pripadnikom oboroženih sil preskrbeti in izdati obleko, obutev in drugo intendantsko opremo (delovne uniforme, zaščitne in specialne uniforme ter drugo opremo) (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga u ratu, 1990, 50).

4.1.6 Storitvene dejavnosti

Storitvene dejavnosti so zajemale vzdrževanje intendantskih in drugih materialnih sredstev, tekstila, pranje perila, kemično čiščenje obleke, brivske in frizerske storitve in kopanje moštva (Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga u ratu, 1990, 51).

Zaledna podpora se je organizirala v vseh poveljstvih in enotah oboroženih sil v skladu z uradnimi predpisi in odgovornostmi za izvrševanje dejavnosti in nalog zaledne podpore. Njihovi nosilci so bili zaledni organi, enote in ustanove oboroženih sil, katerih moč in sestava se je predpisala glede na formacijo (prav tam).

4.1.7 Zdravstveno varstvo

Za zdravstveno varstvo je skrbela sanitetna služba, ki je za potrebe splošne ljudske obrambe in njenega koncepta teoretično in praktično razvila rešitve za:

- kirurške posege v vojnem času,
- organizacijo triaže,
- nudenje prve pomoči v pogojih velikega števila poškodovanih,
- organizacijo sistema sanitetne evakuacije in
- organizacijo in razporeditev ambulant in bolnišnic za zdravljenje obolelih in okuženih (Oružane snage SFRJ, 1988, 90).

Sanitetne enote so bile zmožne v vojnem času organizirati vse oblike pomoči ranjenim in obolelim. To pomeni organizacijo sprejema ranjenih v četah, sanitetnih postajah v enotah, premičnih in stacionarnih bolnicah (prav tam).

4.2 ZALEDNE ENOTE TAKTIČNIH ENOT KOPENSKE VOJSKE SFRJ

Zaledne enote taktičnih enot kopenske vojske SFRJ so imele definirane naloge in načrtovano uporabo teh enot v vseh oblikah bojnega delovanja, pri premiku in počitku. Skozi te naloge je bilo organizirano delo in postopki za zaledno zagotovitev enot, znotraj

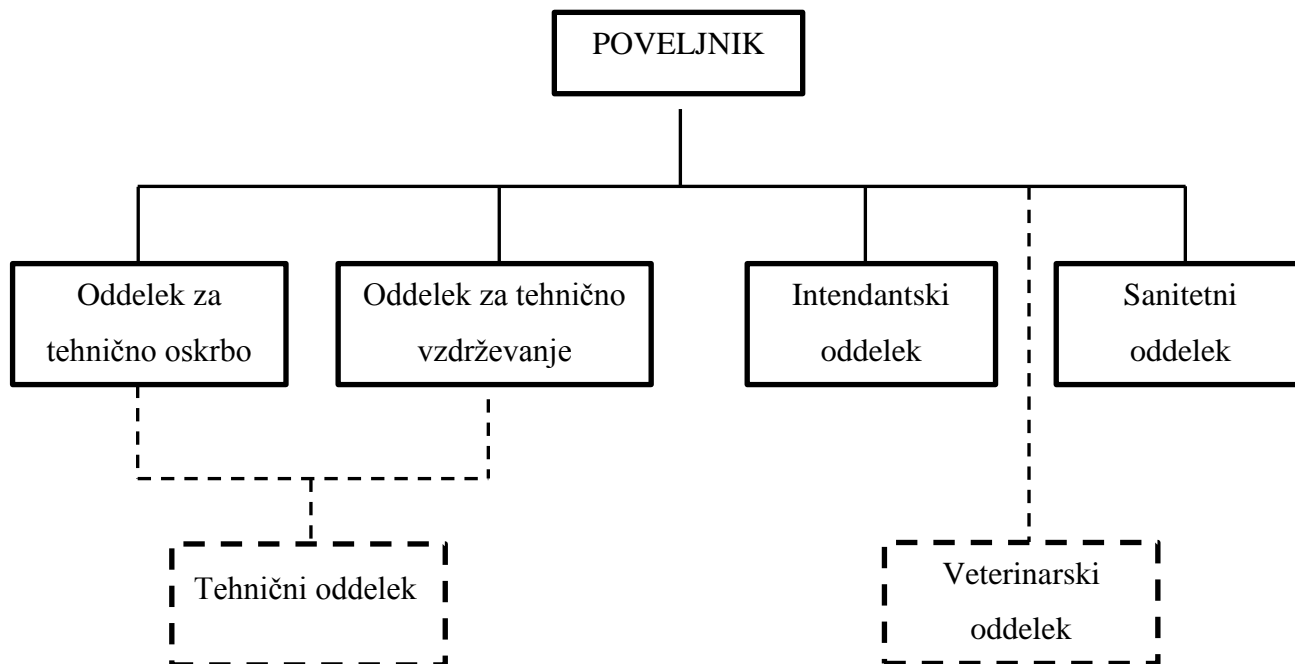
katerih so bile zaledne enote razporejene (Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske, 1986, 7).

4.2.1 Zaledni vod

Namen in naloge zalednega voda bataljona so bile:

- oskrba,
- tehnično vzdrževanje tehničnih materialnih sredstev,
- priprava hrane,
- zagotovitev vode (zajem in prečiščevanje),
- izvajanje določenih ukrepov za preventivno zdravstveno zaščito,
- nudenje prve in splošne zdravstvene pomoči in
- evakuacija poškodovanih in bolnih (Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske, 1986, 10).

Diagram 1: Načelna sestava zalednega voda

Vir: Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske (1986)

Iz diagrama zalednega voda bataljona je razvidno, da je zaledni vod oskrboval bataljon po tehnični plati. Skrbel je tudi za vzdrževanje materialno tehničnih sredstev. Intendantski in sanitetni oddelek sta bila zadostna za prvi nivo potreb bataljona, tehnični in veterinarski oddelek pa sta bila popolnjena po potrebi.

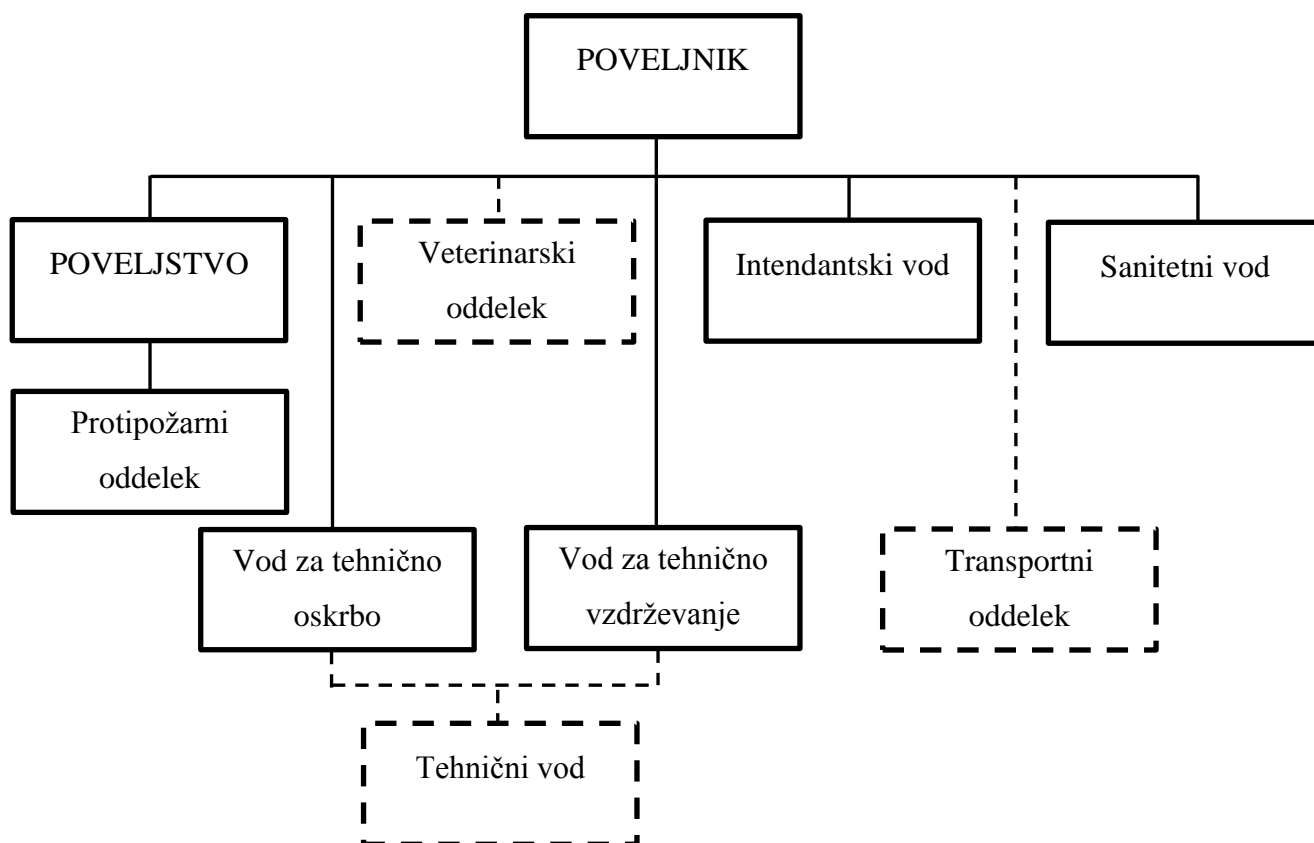
4.2.2 Zaledna četa

Zaledna četa je izvajala zaledno zagotovitev in oskrbo polku, nekaterim bataljonom in brigadi (Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske, 1986, 10-11). Namenjena je bila za:

- oskrbo z materialnimi sredstvi,
- tehnično vzdrževanje tehničnih in materialnih sredstev,
- pripravo hrane za enote izven sestave bataljona in poveljstvo polka,
- zagotavljanje vode,
- izvajanje splošnih ukrepov za preventivno zdravstveno zaščito,
- nudenje splošne zdravstvene pomoči,
- evakuacijo poškodovanih in bolnih in
- protipožarno zagotovitev (prav tam).

Iz diagrama 2 je razvidno, da so za vse te naloge četo sestavljale različne namenske enote moči oddelka in voda. Glede na enoto in namen, ki jo je četa oskrbovala, je bila lahko popolnjena tudi z veterinarskim in transportnim oddelkom.

Diagram 2: Načelna sestava zaledne čete

Vir: Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske (1986)

4.3 NALOGE IN POSTOPKI ZALEDNIH ENOT OBOROŽENIH SIL SFRJ PRI PRIPRAVAH NA IZVAJANJE BOJNIH DELOVANJ

"Zaledne enote na podlagi povelj in ukazov predpostavljenega poveljstva organizirajo in izvajajo zaledno zagotovitev oziroma postopke glede na zvrst in obliko bojnega delovanja, način premika in počivanja, zemljiške, vremenske in druge pogoje." (Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske, 1986, 23)

Pri tem je bilo delo enot in poveljstev neprekinjen proces, marsikdaj v omejenem času, z več ali manj podatki, z nepredvidljivimi dogodki in to v neposrednem bojnem stiku ali izven dosega nasprotnika. Izvajanje zaledne zagotovitve zalednih enot je bilo sestavljeno iz naslednjih postopkov in nalog:

- priprave za predvideno nalogo,
- izbira mesta območja razmestitve zaledne enote in razpored znotraj taktičnih enot,

- izvidovanje mesta razporeda,
- razmestitev v območju razporeda in
- organizacija dela glede na vrsto zaledne enote (prav tam, 23-75).

Zaledne enote so dobile ukaze za delovanje, ki so predpisovali podrobnejše postopke za izvedbo naloge. Za primer vzemimo ukaz za delovanje enote za intendantsko oskrbo in njegov obseg ter naloge enoti, ki ji jih nalaga. Vsebina ukaza za delovanje enote za intendantsko oskrbo je načeloma obsegala naslednje točke:

- katera sredstva, v kakšnih količinah in kdaj morajo biti dostavljena predpostavljenemu poveljstvu in naloge zaledne enote v zvezi s tem,
- katera sredstva, v kakšnih količinah, od koga, kdaj in kje morajo biti prevzeta in naloge zaledne enote v zvezi s tem,
- katera sredstva, komu, v kakšnih količinah in do kdaj je potrebno pripraviti sredstva za dostavo enotam, kdaj in kje se formira kolona za dostavo,
- sredstva, ki jih je potrebno pripraviti za evakuacijo s povratnim transportom,
- katera sredstva in v kakšnih količinah je potrebno izdati enotam, ki jih oskrbujemo z dostavo ali prevzemom, in
- druge potrebne podatke za delo (Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske, 1986, 52).

Zagotovitev pogojev za delo in delovanje zalednih enot se je izvajalo v vseh okoliščinah, tako na mestu, kot med premikom s ciljem, da se zmanjša možnost presenečenja s strani nasprotnika iz zemlje, zraka in vode. Cilj vsega tega je bil, da se zagotovijo pogoji za izvedbo naloge, zmanjšanje posledic in učinkov delovanja nasprotnih oboroženih sil (prav tam, 81-109).

5 VOJAŠKA OSKRBA OPERACIJ JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE V SLOVENIJI

5.1 ZAČETEK BOJNEGA DELOVANJA ENOT JLA

Slovenija je 25. 6. 1991 sprejela in razglasila Temeljno ustavno listino, Ustavni zakon in Deklaracijo o neodvisnosti. Slovenska skupščina je razglasila samostojno Republiko Slovenijo (v nadaljevanju RS). RS je pričela z izvajanjem pristojnosti na letališčih in mejnih prehodih. Zamenjale so se označbe. Na meji s Hrvaško je bilo vzpostavljenih osem novih mejnih prehodov (Janša, 1992, 312-315).

V tem času je Zvezni zbor skupščine SFRJ sprejel sklep o nepriznavanju legitimnosti odločitve skupščine RS o neodvisnosti. Takoj zatem je bila izredna seja Zveznega izvršnega sveta (v nadaljevanju ZIS) SFRJ. Med sprejetimi dokumenti je bil sklep, da je odločitev RS nelegalna in nelegitimna, ter sklep o zagotovitvi normalnega delovanja države SFRJ in zavarovanju meja (prav tam).

Na podlagi teh sklepov, ki so nalagali sodelovanje Zveznega sekretariata za notranje zadeve z Zveznim sekretariatom za ljudsko obrambo, je ZIS izdal ukaz o prepovedi vzpostavljanja mejnih prehodov znotraj območja SFRJ. Ukaz je izdal nalogo za odstranitev vzpostavljenih mejnih prehodov prej omenjenima sekretariatoma (Janša, 1992, priloga: Ukaz o prepovedi vzpostavljanja mejnih prehodov znotraj ozemlja SFRJ).

Kljub temu, da ZIS ni imel pristojnosti poveljevanja nad JLA, je vojaški vrh pričel z ukrepi za izvedbo naloge. Še več, predsednik ZIS je imel podporo vplivne politike zahoda pri svojem rednem delu in odločitvah. Ko je predsednik podpisal ta ukaz, se je posledično sklepalo, da zahod tudi odobrava omenjene načrte (Špegelj, 2001, 225).

Vrh JLA je bil mnenja, da je njegova vloga in ustavna naloga ohranitev integritete države in branjenje njenih meja. Bil je pripravljen reagirati, ne glede na odločitev vlade (Repe, 2002, 284).

V prejšnjem poglavju smo že omenili 5. vojaško območje, ki je organizacijsko v vojaškem smislu pokrivalo celotno področje Slovenije. Za nas je pomembno zato, ker vse enote JLA, ki so bile udeležene v spopadih, spadajo pod okrilje tega poveljstva.

Glede na položaj in vlogo 5. vojaškega območja v konceptu obrambe države je bilo le-to opremljeno z orožjem in opremo 1. generacije. Tako številčna materialno tehnična kapaciteta je v skladu s proračunskimi sredstvi zagotavljala hkratno uničenje do 4040 ciljev velikosti oddelka, in je predstavljala 27 % celotnega potenciala oboroženih sil SFRJ (Kolšek, 2001, 145).

JLA je izdala ukaz za prevzem vseh mejnih prehodov in zavarovanje državnih meja. Nalogo je bilo potrebno izvesti brezpogojno, po potrebi tudi z izvedbo postopkov za bojno uporabo enot. V nadaljevanju zasledimo, da je bilo zapisano, da bo vsak odpor zlomljen, za posledice pa bodo odgovarjali naredbodajalci in izvršitelji odpora (prav tam, 289).

Tako so enote JLA pričele s pripravami in premiki. Korpus iz Reke je mejne prehode z Italijo zasedel že 26. 6. 1991 zvečer, ostale enote pa so prestopale meje v notranjost RS v noči na 27. 6. 1991.

Podatki o tem, kje je bil izstreljen prvi naboj in katera stran ga je izstrelila, se med seboj razlikujejo.

Za prvi strel šteje izstreljeni naboj na Pogancih iz puške pripadnika JLA (Janša, 1992, 160). Švajncer (1993, 39) navaja hkratni strel pripadnika TO in JLA. Kolšek (2001, 184-186) se strinja z lokacijo prvega strela, in poudarja, da so na smereh premika enot JLA enote TO in milice v dani situaciji reagirale takoj. Opazimo lahko različne podatke o prvem strelu. Kolšek opisuje dogodke s strani JLA, Janša in Švajncer pa s slovenskega stališča. Tudi slednja dva ne navajata enakih podatkov.

5.2 TEŽAVE Z OSKRBO

Z delnim izhodom določenih manjših enot JLA iz vojašnic na mejne prehode se v strateškem smislu ni zgodilo nič prelomnega. Tudi grmenje zrakoplovov ni pustilo velikega vtisa. Oklepne enote pa so hitro doživljale katastrofo, ko so ostajale brez goriva, hrane in vode, zaustavljene brez cilja in smisla.

Potencial 5. vojaškega območja bi po presoji strokovnih vojaško političnih in znanstvenih organov zadostoval za uspešno upiranje zunanjemu agresorju. V osamosvojitveni vojni ni bilo vprašanje težav JLA, sposobnost, zmogljivost ali učinkovitost, temveč pripravljenost na notranjo vojno. Za to niso bili primerno organizirani niti usposobljeni (Kolšek, 2001, 146).

Po načrtih delovanja so bile na naloge poslani večinoma manjši sestavi do nivoja bataljona (večinoma oklepno mehanizirani). Njihova oskrba z življenjskimi in bojnimi sredstvi naj bi zadostovala za dva dni (prav tam, 149).

Naloga ni predvidevala bojnega delovanja. Vodstvo JLA je ocenjevalo, da lahko pride samo do posameznih incidentnih primerov, zato nihče ni načrtoval uporabe ostalih rodov in služb, niti niso bili načrtovani premiki rezerv in drugih ešalonov za popolnjevanje enot.

Pogovori med vrhom JLA in republiško koordinacijo v Ljubljani kažejo na veliko težav z oskrbljenostjo enot JLA. Predstavniki JLA so ugotavljali, da je položaj glede zalednega zavarovanja, oskrbe enot s hrano in vodo ter oskrbe ranjencev zaskrbljujoč. Pri pogovorih se je vrh naprezal za odstranitev blokad in omogočanje oskrbovanja. S samimi rezultati pogovorov vrh JLA ni bil zadovoljen, čeprav je priznaval, da je slovenska stran omogočila oskrbo in se je v marsičem omililo pomanjkanje v enotah (prav tam, 270).

Izkazalo se je, da ne glede na uporabo orožja, ni bilo potreb po popolnjevanju z bojnimi sredstvi. Načrt, da enote prvi dan uživajo suho hrano in se od drugega dne naprej oskrbujejo s hrano, organizirano preko najbližjih obmejnih enot, ni vzdržal.

Tudi v oceni vojaško-političnega položaja, ki ga je pripravljala posebna analitična skupina za predsedstvo RS in operativno skupino, zasledimo, da nasprotnik ni imel ustrezne logistične podpore. Ocena je bila izdelana nekaj dni po pričetku spopadov (Janša, 1992, 204).

Enote JLA so imele v skladu z načrtom cilj, čim prej doseči prehode na mejah, zato niso imele ustreznega spremstva in logistične podpore (prav tam).

"Agresorji bodo prej ali slej spoznali, da so na tuji zemlji, da samo tanki in letala niso dovolj, da morajo jesti in piti." (Janša, 1992, 173) To je del govora, ki ga je imel med osamosvojitveno vojno takratni minister za obrambo na enem od televizijskih nastopov.

Proti koncu vojne v Sloveniji so se enote JLA v skladu z dogovori s slovenskim vrhom posvečale prevozom ranjenih in mrtvih, predvsem pa oskrbi, ki je bila bistvenega pomena

za vojake. Oskrbo so izvajali s helikopterji, vendar so v vojašnicah močno pogrešali elektriko, ki jim jo je odklopila civilna oblast (Vojna za Slovenijo, 1991, 101). Vidimo, da je težava z oskrbljenostjo in oskrbo močno pestila JLA, tako so velik del dogovorov s slovensko stranjo usmerili v organiziranje oskrbe.

Stisko JLA zaradi slabe oskrbljenosti je moč oceniti tudi iz pogojev za premirje, ki jih je navedel namestnik 5. vojaškega območja tekom pregovarjanj s slovenskim obrambnim in notranjim ministrom. Od dvanajstih točk so bile naslednje povezane s tematiko in problematiko oskrbljenosti enot znotraj in izven vojašnic:

- vrniti je treba vse mrtve in ranjene vojake JLA,
- normalizirati je treba življenjske razmere armade,
- JLA je potrebno priklopiti vso infrastrukturo,
- proizvodnja slovenskih podjetij za potrebe JLA mora teči normalno in
- zagotoviti nemoteno oskrbo enot na terenu (Vojna v Sloveniji, 1991, 73).

5.3 SILE JLA V OSAMOSVOJITVENI VOJNI

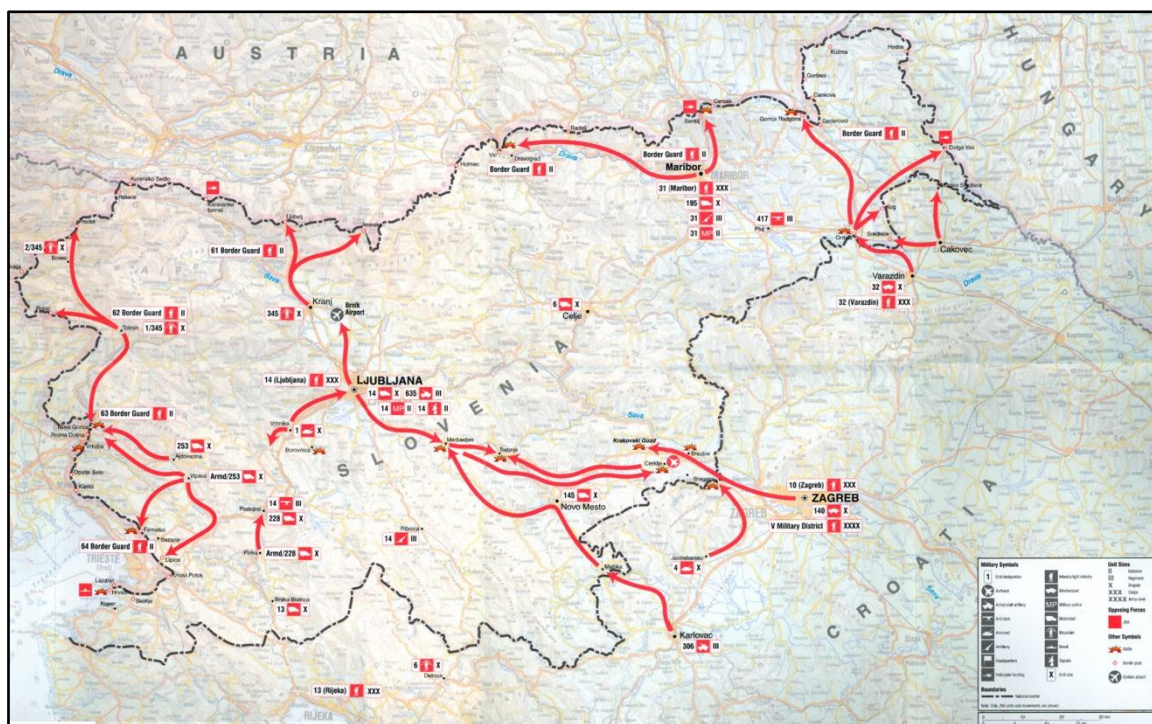
V enotah na območju Republike Slovenije je bilo v različnih obdobjih glede na vpoklic od 15000 do 20000 vojakov in starešin JLA (Švajncer, 1993, 22).

Skupno so proti Sloveniji delovala poveljstva šestih korpusov (deli 5. korpusa vojaškega letalstva in protizračne obrambe so zagotavljali zračno podporo), dve oklepni, ena mehanizirana, tri motorizirane, ena planinska in ena letalska brigada (prav tam, 23).

Slika 4 prikazuje potek večjih operacij enot JLA med osamosvojitveno vojno. Enote so prihajale iz desetih vojašnic. Premiki enot so potekali po sedmih smereh:

- Varaždin-Ormož-Gornja Radgona,
- Maribor-Šentilj,
- Maribor-Dravograd,
- Karlovec-Ljubljana-Jesenice,
- Vrhnika-Brnik,

- Postojna-Ajdovščina-Nova Gorica in
- Ilirska Bistrica-Kozina-Sežana (Nanut,2005, 84).

Slika 4. Potek večjih operacij med vojno (CIA)

Vir: Wikipedia [online]. (Citirano 1. 8. 2012). Dostopno na naslovu:
http://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenska_osamosvojitvena_vojna

V operacijah so neposredno sodelovali:

- 3 oklepni bataljoni z 31 tanki M-84¹, 10 bojnimi vozili pehote in 250 vojaki,
- 4 oklepni bataljoni z 31 tanki T-55², 12 oklepnimi transporterji in 300 vojaki,
- 1 mehanizirani bataljon z 31 BVP³ (bojno vozilo pehote) in 450 vojaki,

¹ M-84 je bil glavni bojni tank JLA. Bil je ena najboljših licenčnih različic slavnega ruskega tanka T-72, saj je imel izboljššan oklep, optiko, nadzor ognja in motor. V JLA je prišel leta 1984 in je postal z izboljšavami zelo podoben znanemu ruskem tanku T-90S.

² T-55 je ime za sovjetski tank, ki je nastal kot zamenjava tanka T-34. Po številu proizvedenih tankov in držav uporabnic je imel vodilno vlogo v svetu. Spada v skupino srednje težkih tankov.

³ Vojaška industrija Jugoslavije je v začetku sedemdesetih let razvila bojno vozilo pehote kot menjavo za oklepni transporter M-60. Oborožitveni sistem je postal standard v enotah JLA.

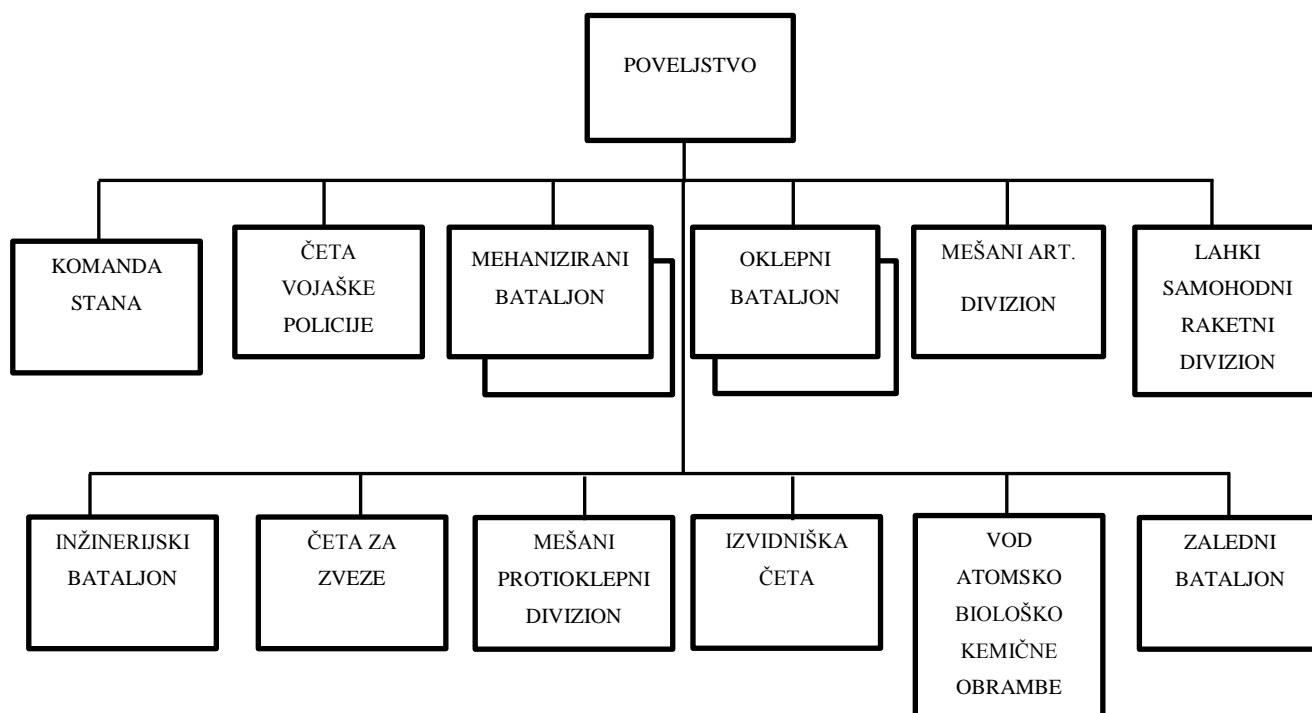
- 1 motorizirani bataljon s 700 vojaki,
- 1 planinski bataljon s 600 vojaki,
- 1 mešani protioklepni divizion s 24 oklepnimi vozili in 200 vojaki,
- 1 lovsko-bombniška eskadrija z 12 do 15 letali MIG-21, galeb in orel,
- 1 helikopterska eskadrija z 18 do 20 helikopterji iz že naštete enote (prav tam).

Diagram 3 nam ponazarja sestavo mehanizirane brigade. Enote, ki so delovale v osamosvojitveni vojni v Sloveniji, so izhajale iz takšne sestave. Lahko vidimo, da je pod istim poveljstvom cela paleta različnih namenskih enot, ki podpirajo in omogočajo delovanje. Za nas je pomembno predvsem, da prikažemo prisotnost zalednega bataljona pod istim poveljstvom z mehaniziranim in oklepnim bataljonom. Znotraj bataljonov pa so bile seveda tudi namenske zaledne enote velikosti čete, ki pa smo jo opisali v prejšnjem poglavju.

Lahko zaključimo, da so enote organizacijsko in teoretično imele dobro podlago za izvedbo zaledne oskrbljenosti.

Pojavlja se tudi enota »komanda stana«. To je organ višjih poveljstev in štabov, čigar naloga je skrb za nastanitev, zavarovanje, očiščenost, hrano, materialno zagotovitev, premik in počitek poveljstva ali štaba. Za opravljanje teh nalog ima tako poveljstvo primerne organe (intendantske, tehnične, finančne, gradbene, prometne in druge) in enote.

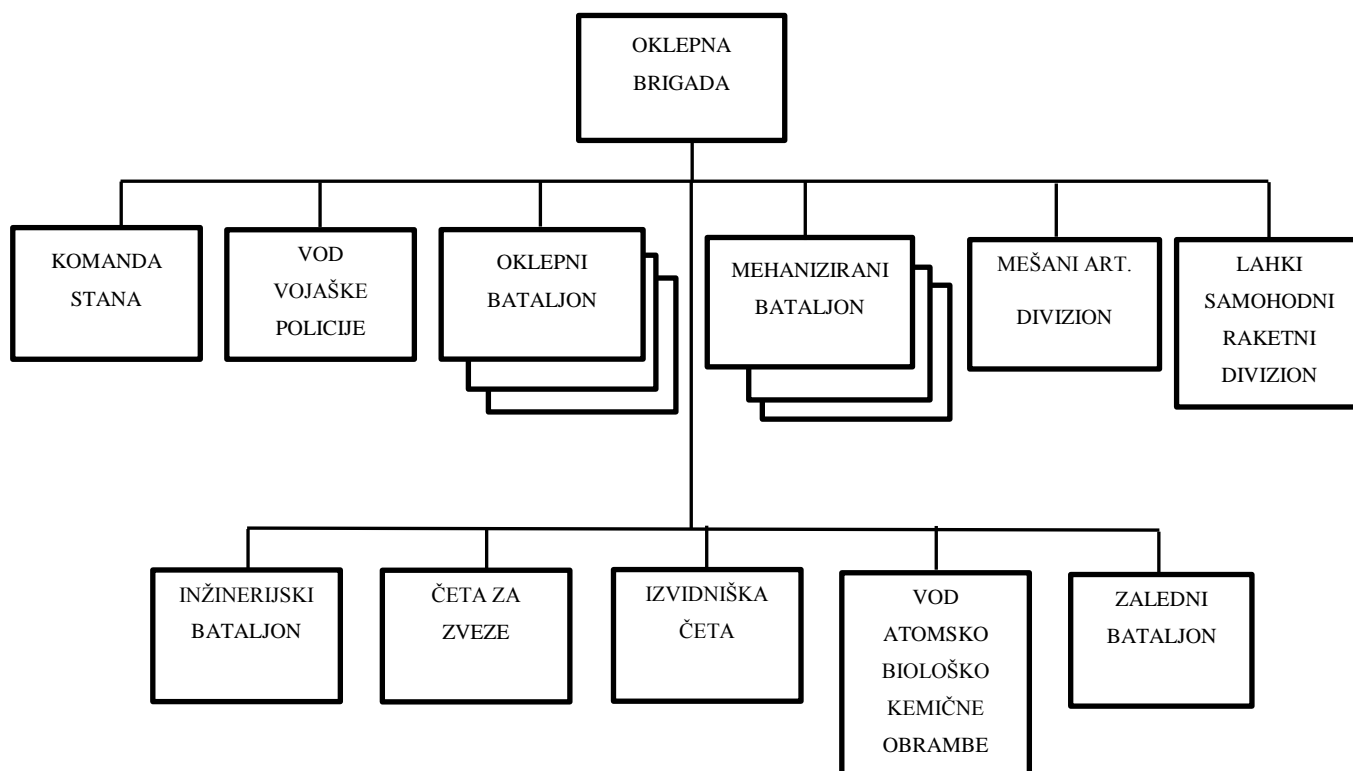
Diagram 3: Organizacijska shema mehanizirane brigade iz leta 1990

Vir: Oklop [online]. (Citirano 1. 8. 2012). Dostopno na naslovu:
<http://www.oklop.net23.net/jna/1987-1991.htm>

V nadaljevanju si z istim namenom oglejmo še diagram 4, ki prikazuje organiziranost oklepne brigade. Zanimajo nas enote za izvajanje zaledne oskrbljenosti. Ugotovimo zelo podobno organiziranost enot kot pri diagramu organiziranosti mehanizirane brigade. Enota za izvajanje zaledne oskrbljenosti je bila v organizacijsko v ravni bataljona. Zaključimo, da je poveljstvo brigade iz svojih vrst lahko zagotovilo in prerazporedilo oklepnemu ali mehaniziranemu bataljonu zadostno podporo in oskrbljenost. Tukaj vključujemo tudi odpravo zahtevnejših tehničnih težav kakor omogočanje nastanitve na bojišču.

Diagram 4: Organizacijska shema oklepne brigade iz leta 1990

Vir: Oklop [online]. (Citirano 1. 8. 2012). Dostopno na naslovu:
<http://www.oklop.net23.net/jna/1987-1991.htm>

Če pogledamo skupno število ljudstva, vozil in tehnike, ugotovimo, da je v neposrednih delovanjih izven vojašnic sodelovalo 3000 do 4000 vojakov, 120 do 150 tankov, 100 do 120 bojnih vozil pehote, oklepnih transporterjev in ostalih oklepnih vozil, 15 letal in 20 helikopterjev (Švajncer, 1993, 23).

Po podatkih, ki jih navaja Kolšek (2001, 168), naj bi bilo udeleženih 122 bojnih vozil in približno 80-90 raznih drugih vozil ter nekaj manj kot 2000 pripadnikov JLA. Kolšek tukaj ni prištel pripadnikov, ki so se že nahajali na mejnih prehodih in so imeli nalogo pričakati organe zvezne carine ter jim pomagati pri prevzemu nadzora.

Podatki o silah, ki so delovale v enotah JLA, se v navajanju avtorjev nasprotnih strani v spopadu razlikujejo.

Enote, ki niso bile organizirane pod korpuse in so bile pod neposrednim poveljstvom 5. vojaškega območja, so naslednje:

- mešana artilerijska brigada »R« formacije v Slovenski Bistrici,

- polk ABKO »R« formacije v Črnomlju,
- helikopterska eskadrilja za izvidništvo in zvezo na Brniku,
- četa za elektronsko izvidništvo v Ljubljani,
- zaledna baza »R« formacije v Ljubljani in
- pontonirski bataljon »R« formacije v Novem mestu (Švajncer, 1993, 21).

5.3.1 14. korpus

Korpus je imel poveljstvo v Ljubljani in je imel naslednje podrejene enote:

- bataljon za zveze v Ljubljani,
- bataljon vojaške policije v Ljubljani,
- motorizirana brigada »A« formacije v Postojni (en bataljon v Ajdovščini, drugi v Pivki),
- oklepna brigada »A« formacije na Vrhniki,
- motorizirana brigada »R« formacije v Ljubljani,
- planinska brigada »B« formacije v Kranju,
- mešani artilerijski polk »B« formacije v Ribnici,
- mešani protiolepni polk »R« formacije v Postojni,
- lahki polk protizračne obrambe »B« formacije v Ljubljani,
- diverzantski odred v Ljubljani,
- radio-izvidniški vod v Ljubljani,
- prednja protiolepna baterija »R« formacije na Jesenicah in
- mejni odseki v Tolminu, Novi Gorici, Sežani in Radovljici (Švajncer, 1993, 21).

Udarne sile 14. korpusa je bila 1. oklepna brigada s sedežem na Vrhniki. V osamosvojitveni vojni je sodelovala z dvema oklepnima bataljonoma s tanki M-84 in

BOV-i⁴ (bojnimi vozili pehote), oklepnim bataljonom s tanki T-55 in mehaniziranim bataljonom z bojnimi vozili pehote M-80. Smeri delovanja sta bili Brnik in okolica Vrhnike.

JLA je z oklepno enoto zasedla letališče Brnik. Prišlo je do prvih strelav in spopadov, kjer je bilo poškodovano poveljniško oklepno vozilo. Ranjeni so bili štiri vojaki in dva oficirja JLA (Švajncer, 1993, 81). Naslednji dan zvečer je poveljnik tankovske brigade, ki je priletel na bojišče in tam ostal, ukazal odpeljati ranjene vojake.

Tretji dan spopadov so se začela pogajanja. TO je ranjenemu poveljniku enote ponudila prevoz v bolnišnico, v kar je tudi privolil, saj druge možnosti evakuacije ni imel. Vojaki so občutili pomanjkanje vode in hrane, zaradi česar so si na pogajanjih izprosili oskrbo z vodo na letališču. TO jim je omogočila tudi dovoz hrane iz kranjske vojašnice ter umivanje po skupinah v letališki stavbi (Švajncer, 1993, 82).

Tankovski bataljon z Brnika je imel težave že s pripravo premika in nato še s samim premikom. Naštejmo nekaj težav, predvsem oskrbovalnih, ki so jih spremljali potem, ko so razdeljeni v dve koloni začeli z nalogo:

- ob odhodu je vladala velika zmeda, poleg tega se je pokvaril tank poveljnika bataljona, tank je ostal v vojašnici in poveljnik je nadaljeval nalogo z BVP M-80,
- po prihodu na barikade na Brezovici je med izogibanjem in premagovanjem ovir tank zapeljal s ceste in obtičal v obcestnem jarku,
- tovornjak na koncu kolone ni mogel premagati ovir in je zato prevrnil mobilno kuhinjo, ki je bila pripeta na tovornjak in na koncu ostala na tem mestu⁵,
- zaradi naglice je kolona izbrala napačno pot, nato pa je pri obračanju tank zapeljal s ceste, naslednji pa obtičal na samem robu,

---

⁴ BOV-bojno oklepno vozilo so vozila, ki so oklepljena, različno oborožena in namenjena za bojevanje. Večinoma so prilagojena za vožnjo po neravnem terenu in opremljena s kolesi ali gosenicami.

⁵ V tem tovornjaku je bil prisoten podčastnik JLA, ki ga bomo v nadaljevanju navedli. Ko se je premična priklopna kuhinja prevrnila, ni upal zaustaviti, saj ga je bilo strah reakcije ljudi ob cesti. Tako jo je še nekaj časa vlekel in jo nato odklopil.

- 2. kolona je naletela na barikade na Brdu, ki so jih tanki premagali, drugače pa je bilo s tovornimi vozili; obtičala so vozila, ki so prevažala hrano, vodo in razne potrebščine ter reševalno in tehnično vozilo,
- naslednja ovira je bila v Trzinu, kjer je zapeljal s ceste oklepni transporter in obtičal, s tem pa zaprl pot še naslednjima dvema,
- pokvaril se je tudi oklepni transporter pri umiku, ki so ga posadke poskušale popraviti, vendar brez uspeha (Švajncer, 1993, 107-117).

Po poročilu podčastnika JLA, ki je bil prisoten v eni izmed kolon, povzemimo nekaj podrobnosti:

- ob preplahu in pripravi enote so vojaki vzeli le nujno opremo,
- dotični podčastnik je dobil nalogo, naj naloži le najnujnejšo opremo za življenje na terenu,
- poveljnik bataljona je dobil ukaz, da se glede prehrane in vsega drugega nasloni na kranjsko vojašnico, kar pa ni bilo izvedljivo,
- poveljnik brigade je ukazal, da hrane ni treba deliti vojakom pred odhodom kolone,
- bataljon je imel na položaju okrog 200 obrokov suhe hrane in 50 litrov vode, kar naj bi zadostovalo za približno 150 pripadnikov (Janša, 1992, 218-226).

Pokvarjeni tanki v Trzinu so tam ostali in pričeli so se pozivi TO posadkam, naj se predajo. Pripadnik JLA, ki je bil na pogajanjih, je "po približno pol ure pogajanj prosil za vodo in teritorialci so vojakom vodo tudi dali." (Švajncer, 1993, 113) Sklepamo, da so posadke v tankih bile odrezane od svoje oskrbovalne verige, sami pa tudi niso imeli zaloga.

Pri vsem tem nas zanima predvsem:

- bojna in nebojna tehnika, ki je izločena iz bojnega razporeda ter neuporabna v nadaljnjih delovanjih že pred spopadi, saj ne zasledimo delovanja oskrbe v smislu evakuacije ali tehnične pomoči,
- prva pomoč in evakuacija ranjenih in poškodovanih, saj enote JLA niso mogle zagotoviti in izvršiti tega dela oskrbe v času, primernem za poškodovance,

- pomanjkanje hrane, vode in zagotovitev osnovnih bivalnih in higienskih potreb.

Na tiskovni konferenci sta na vprašanja novinarjev poveljnik ljubljanskega korpusa in načelnik za tisk izjavila, da je enota korpusa obkoljena in raztresena po celi Sloveniji. Povedala sta še, da so vojaki brez vode, hrane in zdravil (Vojna v Sloveniji, 1991, 74).

5.3.2 31. korpus

Enaintrideseti korpus s poveljstvom v Mariboru so sestavljali:

- bataljon za zveze v Mariboru,
- bataljon vojaške policije v Mariboru,
- diverzantski odred v Mariboru,
- motorizirana brigada »A« formacije v Mariboru,
- motorizirana brigada »R« formacije v Celju,
- motorizirana brigada »R« formacije v Novem mestu,
- mešani artilerijski polk »R« formacije v Mariboru,
- mešani protioklepni polk »B« formacije na Ptuju,
- lahki polk protizračne obrambe »R« formacije na Ptuju,
- inženirski polk »R« formacije v Celju,
- prednji protioklepni bateriji »R« formacije v Celju in Slovenski Bistrici in
- mejni odseki v Dravogradu, Mariboru in Murski Soboti (Švajncer, 1993, 21).

Slabosti tega korpusa med delovanjem po oceni 7. pokrajinskega štaba TO so bile:

- slabo poznavanje ozemlja,
- uporaba oklepnikov brez pehote in
- uporaba oklepnikov brez ustrezne oskrbe (Švajncer, 1993, 138).

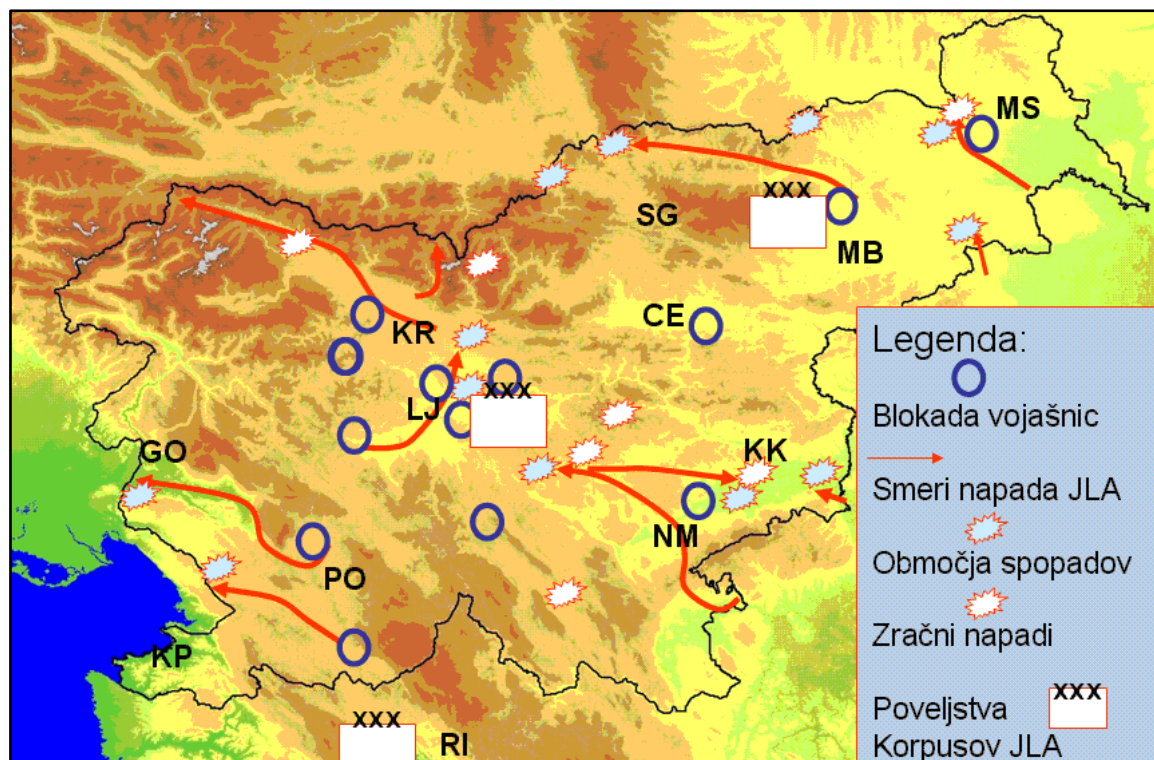
Na tem področju zasledimo nekaj primerov ustaljene prakse motenja in oteževanja izvajanja oskrbe v osamosvojitveni vojni. Govorimo o blokadi vojaških objektov, onemogočanju oskrbe z vodo in elektriko. Na delo vojakov in delovanje vojašnice to ne

bi smelo vplivati oziroma same posledice ne bi smele biti velike, saj mora biti vojaški objekt pripravljen na izpad osnovnih dobrin, ki jih nudi infrastruktura. Na blokado in onemogočanje je potrebno računati vedno, še posebej v vojnem času. Potrebno je zagotoviti delovanje ali imeti alternativo. Enako je z elektriko in vodo, saj naprave na različna goriva, ki proizvajajo elektriko, in cisterne z vodo niso velik tehnični zalogaj. Tako se je zgodilo s stražnico na Hodošu, v Logarski dolini in vojašnico v Murski Soboti. Rezultati tega dejanja so bile negativne posledice za enote v teh objektih: "Vojašnica je bila brez možnosti oskrbe s hrano, odvzeli so ji tudi vodo in elektriko. Bojna morala v vojašnici je kmalu precej upadla." (Švajncer, 1993, 184)

Seja predsedstva Slovenije je že prvi dan agresije sprejela odredbo, po kateri so se vsem vojašnicam in vojaškim objektom popolnoma odvzele elektrika, voda in telefonske zveze kakor tudi pretrga oskrba s hrano. Takšne ukrepe smo srečali kot način boja proti JLA že prej, takrat pa jih je predsedstvo uradno potrdilo. Prvi tak primer je bil v Sloveniji že pred osamosvojitveno vojno, ko je posebna enota vojaške milice zasedla štab TO na Prežihovi 14 v Ljubljani. Stavbi so odklopili vodo in elektriko, vendar ukrep ni imel takega učinka kot med vojno. Vojaki so v tej stavbi priklopili agregat, vodo pa so jim dovažali (Kolšek, 2001, 167).

Tudi drugod po Sloveniji so imele vojašnice in vojaški objekti podobno usodo. Špegelj (2001, 234) pravi, da je postalo življenje v obkoljenih vojašnicah nemogoče, Kolšek (2001, 272) pa, da so nastale zaradi blokade enot na komunikacijah in doseženi liniji težave pri redni oskrbi s hrano in z vodo.

Na sliki 5 vidimo označene lokacije blokiranih vojašnic med osamosvojitveno vojno. To je v večini primerov pomenilo, da je bila onemogočena tudi oskrba z vodo in elektriko. Ti objekti so bili blokirani s strani pripadnikov TO in pripadnikov milice.

Slika 5: Prikaz operacij in lokacij blokiranih vojašnic JLA med osamosvojitveno vojno v Sloveniji

Vir: povzeto in prirejeno po Bratun, 2005, 38

Posebna oklepna kolona mariborskega korpusa je prodirala proti Koroški. V tej koloni je bilo poleg 5 oklepnih in terenskih vozil še 6 tovornih vozil in reševalno vozilo. Tako predvidevamo, da so bila tovorna vozila naložena z različno opremo in sredstvi za oskrbo, nastala pa je druga težava.

Zaradi nepravilne uporabe oskrbnih enot in sredstev so tovorna vozila obtičala na razgibanem zemljišču ali pred barikadami. Seveda oklepnikov to ni oviralo, zato so morali napredovati brez tovornih vozil, se pravi brez ustrezne oskrbe.

Tudi reševalno vozilo ni moglo služiti svojemu namenu, saj primer iz Dravograda dokazuje, da ranjenih in poškodovanih pripadnikov ni bilo možno prepeljati na zdravljenje, ker enote JLA niso poznale poti do bolnišnice, niti niso imele pripravljenih oskrbovalnih poti ali poti za evakuacijo. Tako se je zgodilo, da so vojaki JLA ugrabili pripadnika TO in ga prisilili, da je odpeljal njihovo reševalno vozilo do bolnišnice (Švajncer, 1993, 200).

5.3.3 10. korpus

V osamosvojitveni vojni je iz 10. korpusa sodeloval močno okrepljen oklepni bataljon 4. oklepne brigade iz Jastrebarskega, od koder je tudi krenila glavna. Napredovali so v smeri Čateža ob Savi, s ciljem prodreti do Ljubljane.

Po smeri iz Karlovca proti Metliki je prodiral del enote 306. bataljona z 12 bojnimi oklepnimi vozili BOV. Kolona je bila prvič zaustavljena na Pogancih. Po nadaljevanju napredovanja je bila kolona drugič zaustavljena in blokirana na Medvedjeku, kjer so se razvili spopadi in pregovarjanja glede napredovanja kolone.

"Bojna moč kolone JLA je bila izjemna: šlo je za elitno enoto, ki je bila poslana v Slovenijo, da blokira osrednje državne ustanove oziroma pozneje prekine uspehe TO in policije." (Vindišar, 2001, 56) Polkovnik mag. Pavel Vindišar je bil častnik TO v Republiški koordinacijski skupini.

Švajncer (1993, 48) opisuje pogajanje na barikadah med slovenskim pripadnikom TO in majorjem JLA, ki je "hkrati prosil za pijačo, ker so svojo že popili. Major je bil zelo vljuden, zato je stotnik Zupanc odločil, naj mu dajo dva zaboja Stila⁶. Majorjeva kampanjola⁷ je pijačo odpeljala k oklepnikom, sam pa je počakal, da se je zatem vrnila še ponj."

Zasledimo tudi (prav tam, 53-54), da so posadke 4 poškodovane oklepnike popravile ter usposobile za vožnjo. Po dovoljenju za umik so enote za seboj pustile 6 tovornjakov, 2 kampanjoli in terensko vozilo Pinzgauer⁸.

Lahko zaključimo, da enota ni bila zmožna organizirati tehnične pomoči in evakuacije vozil in le-te ni bilo možno zagotoviti med napredovanjem enot.

"V noči po spopadu je k TO prebегnilo 5 pripadnikov JLA, med njimi je bil tudi Darian Sever iz Murske Sobote." (Švajncer, 1993, 53)

---

⁶ Stil je ime priljubljene gazirane pijače v tistem času.

⁷ Manjše terensko vozilo znamke Fiat, ki je po navadi služilo kot poveljniško vozilo ali vozilo zvez.

⁸ Pinzgauer je terensko vozilo znamke Puch, ki je lahko služilo za vožnjo pri težjih terenskih pogojih. Zlahka so ga uporabljale oskrbovalne enote, saj je imel v zadnjem delu prostor za prevoz oseb in tovora.

Z njim smo 14. 4. 2011 opravili intervju, v katerem se je Sever spominjal dogodkov. Darian Sever je služil vojaški rok v enoti, ki se je napotila iz Karlovca preko Metlike proti Ljubljani. Usposobljen je bil za voznika BOV-a in sodeloval pri premiku kot vojak voznik. Ker ga zasledimo v literaturi, smo navezali stik z njim. Namen intervjuja je bil izvedeti potankosti glede priprav in izvedbe oskrbljenosti in oskrbe enote za izvedbo naloge. Zanimalo nas je dejansko stanje iz vidika vojaka, ki je bil v vojaški hierarhiji najnižje in je bil izvajalec aktivnosti. Lahko predvidevamo, da mogoče ni razpolagal z vsemi informacijami, je pa na lastni koži občutil vse dogodke in težave, povezane z njimi.

"V enoti sem bil voznik enega izmed oklepnikov, ki so bili za tisti čas sodobni in so imeli veliko ognjeno moč. Še več, oklepna vozila BOV so bila malo pred mojim služenjem vojaškega roka dostavljena v enoto in bili smo pravi posebneži, ker smo se urili na tako sodobnih oborožitvenih sistemih. Tudi poveljujoči kader je izstopal, saj so nosili neformacijsko oborožitev, kot so revolverji. To je bilo za tisti čas in sistem skoraj nepojmljivo.

Enota je bila razdeljena v dva dela zaradi opravljanja dolžnosti in pripravljenosti. Tako smo imeli skoraj vsaki drugi dan aktivnosti in naloge, za katere nisem točno vedel kaj in kako. Odpeljali smo se na neznane lokacije, večkrat tudi ponoči, zavarovali lokacijo, opravili nalogo in se vrnil v vojašnico.

Povsod so nas domačini lepo sprejeli in nas pogostili ter postregli. Nikoli nismo skrbeli, da bi bili lačni ali žejni in tako smo se tudi obnašali. Pred nalogo ni nihče skrbel za te potrebe in je za premik pripravil samo vozilo. Ostali, ki so bili zadolženi za kaj drugega, pa strelivo, ne vem natančno." (Sever, 2011)

Lahko zaključimo, da je enota opravljala naloge na področjih, kjer je živel srbsko prebivalstvo na hrvaškem ozemlju. Vojaki so bili tu dobro sprejeti zaradi simpatiziranja prebivalstva z JLA. Tako so zadovoljevali del svojih oskrbovalnih potreb pri njih. O nalogah in vzrokih pogostitev lahko samo ugibamo, niti ni naš cilj nadaljnje raziskovanje le-tega.

"Ko smo se odpravljali na premik proti Sloveniji nismo pred tem opravili priprav nič drugače, kot že velikokrat pred tem. Nobenih informacij, alarm sredi noči, nobenih dodatnih priprav in dodatnih sredstev. Bili smo vajeni takega dela in nič nam ni bilo čudno. Ko sem po lokalnih oznakah ugotovil, da smo v Sloveniji, je moje prepričanje v nalogo plahnelo, postajal sem pozoren in previden." (Sever, 2011)

Za opravljanje bojne naloge smo že ugotovili in opisali, da je potrebno v okviru ukaza za delovanje predvideti in organizirati oskrbljenost in oskrbo ter vsaj del oskrbe predhodno pripraviti, da bi bila enota nekaj časa neodvisna.

Prodiranje oklepno-mehanizirane enote na smeri Metlika-Ljubljana dokazuje nepravilno uporabo takšne enote, kar ima za posledico nepravilno logistično oskrbo. Vprašljiva je bila intendantska in sanitetna oskrba, logistika je zatajila v celoti (Repe, 2001, 27).

"Ne spomnim se, da bi bilo v koloni več vozil, kot po navadi. Poveljnik je imel svoje, imeli smo tudi nekaj terenskih ter tovornih vozil. V njih je bilo najverjetneje strelivo, saj smo ga vedno vozili s sabo. Posebne sanitetne oskrbe ali tehničnega oddelka za popravila nismo imeli. Kar se tiče dodatne intendantske opreme, nismo imeli ničesar, tudi hrane in pijače ne.

Po vztrajanju na barikadah, so nam sčasoma pripadniki TO na barikade nastavljali hrano in pijačo. Po navadi so bili to sendviči, konzerve, gazirane pijače in voda. Ko so se umaknili, smo dobili nalogo, da vse to prinesemo z barikad v enoto. Bili smo utrujeni, zmedeni, lačni in prestrašeni. Počivali smo v vozilih, pod njimi ali v bližini, pri kakšnem drevesu. Tudi o umivanju ali opravljanju osnovnih človeških potreb na dostojen in normalen način je bilo smešno razmišljati, bili smo vajeni tega.

Streliva nam verjetno ni manjkalo, saj nihče ni spraševal o porabi le-tega ali dajal kakršnihkoli omejitev glede porabe. Kar se tiče ostalega, smo bili odvisni od nasprotne strani." (Sever, 2011)

Enota se po teh podatkih ni posebej pripravljala za izvedbo bojne naloge. Postopki oskrbljenosti in oskrbe, ki so bili vpeljani in vsakodnevn, pa niso zadostovali in podpirali cilja naloge. S tem lahko potrdimo naše trditve v uvodu in podatke, ki smo jih našli v drugih navedenih virih o tem dogodku.

Iz intervjuja lahko jasno razberemo, da je slovenska TO pomagala pri oskrbi z vodo, hrano in pijačo za pripadnike JLA. To je potekalo dobesedno na barikadah. V ostalih virih, ki so povezani s tem dogodkom, teh podatkov nismo zasledili.

V istem času se je dogajala drama tudi v skladišču pri Mokronogu, kjer je zaradi blokade ostalo brez hrane in vode okrog 20 ljudi. Poveljnik skladišča je zahteval deblokado skladišča in kolone na Medvedjeku. Grozil je, da bo razstrelil približno 7.5 milijonov litrov goriva (Kolšek, 2001, 181).

Ko so iz novomeške garnizije v mokronoško postojanko pripeljali hrano in vodo so slovenski varnostni organi pri pregledu vojaškega vozila odkrili pribor za miniranje, ki so ga poskušali pretihotapiti v postojanko (Vojna za Slovenijo, 1991, 58).

Kolona iz Medvedjeka se je umaknila nazaj proti Hrvaški meji, vendar zaradi barikad ni imela odprtih vseh poti. Tako je bila v Krakovskem gozdu spet zaustavljena in "bilo je mogoče pričakovati, da je zaradi petdnevne stalne bojne pripravljenosti in ogroženosti ter pomanjkanja hrane in počitka bojna morala vojakov v oklepnikih precej upadla." (Švajncer, 1993, 63)

Po pregovorih so se vojaki začeli predajati. "Teritorialci so jih nahranili, jim dali piti in jim skuhali črno kavo." (prav tam)

Pripadniki TO so zaplenili vse oklepnike in jih večino usposobili za boj (Janša, 1992, 213).

5.3.4 32. korpus

Na smeri Ormož-Ljutomer-Gornja Radgona in Središče ob Dravi-Kog-Ljutomer-Radenci je delovala 32. mehanizirana brigada iz Varaždina. V drugem ešalonu so bile sile moči 40 tankov in oklepnih transporterjev, ki so bile iz Varaždina, Bjelovarja in Koprivnice (Švajncer, 1993, 137).

Na smeri Gornja Radgona je kolona prispela na cilj in zasedla mejni prehod. Tam so se razvili tudi spopadi in pregovarjanja med TO in JLA.

"Kolona JLA se je oskrbovala iz svojih zalog, kolikor jih je še imela." (Švajncer, 1993, 163) Če se posvetimo temu, je jasno, da so imeli nekaj lastne oskrbe. To verjetno ni bilo dovolj, še manj pa celovito, gledano tudi z vidika tehnične in intendantske oskrbe.

Posledično so se enote JLA posluževale v vojni prepovedanih stvari, z namenom, da bi nadoknadili in zapolnili neprimerno izvedeno oskrbo. V mislih imamo izvajanje oskrbe z zavajanjem in ropanje.

Prvi primer podkrepimo po besedah Švajncerja (1993, 162) s podatkom, da je "približno ob 12.30 na mejnem prehodu pristal helikopter JLA, imel je oznako Rdečega križa, pripeljal je hrano, oblačila, zdravila, nekaj nujnih rezervnih delov za oklepnike in tudi municijo."

Tudi Janša (1992, 171) navaja, da so enote JLA z zračnimi plovili, ki so bila označena z Rdečim križem, izvajale zamenjavo moštva in obnavljanje porabljenih zalog streliva v blokiranih kolonah.

V Slovenski Bistrici je helikopter z oznakami Rdečega križa med preletom začel streljati in pripadniki TO so odvrnili ogenj (Vojna za Slovenijo, 1991, 72).

Po drugi strani zasledimo navajanje Kolška (2001, 170), da so drugi dan agresije sprejeli ukrepe oskrbe in popolnjevanja enot (zlasti z vodo in hrano) ter evakuacije ranjencev in padlih. "Izvajali smo jih s precejšnjimi težavami, saj slovenske sile niso dovoljevale premikov niti oskrbovalnim vozilom. Streljale so na helikopterje z oznakami sanitetne službe in preprečevale takojšnjo evakuacijo ranjenih."

Tukaj imamo primer nasprotujočih si informacij, pridobljenih iz različnih virov. Na eni strani Kolšek, ki opisuje dogajanja iz vidika JLA in pravi, da je njihova oskrba po zraku izvajala korektne naloge in bila pri tem ovirana ter neupravičeno napadena. Na drugi strani imamo vire, ki opisujejo dogajanje iz vidika TO in Slovenije. Zasledimo konkretne podatke, z navedbo ure in lokacije, kot tudi splošne, brez konkretnih podatkov in utemeljevanja. Zasledimo tudi primer odvrčanja ognja na strele iz helikopterja, kar v enem od primerov izpodbija navedbe Kolška.

Dogajanje in podrobnejše informacije o oskrbi JLA na tem območju smo pridobili s pomočjo intervjujev z dvema pripadnikoma TO (Gradiščaj, 2011 in Benko 2012). Intervjuja sta v celoti priložena v prilogi. V nadaljevanju so povzete le ključne informacije in povzetki.

Gradiščaj Robert je bil pripadnik TO in je del časa med osamosvojitveno vojno izvajal naloge v Gornji Radgoni. V času, ko je bila kolona na mejnem prehodu blokirana, je bil v bližini dogajanja in je imel pregled nad dogajanjem v blokirani koloni. Benko Zvone pa je bil pripadnik TO in je med osamosvojitveno vojno izvajal naloge v Gornji Radgoni. Zanimal nas je njun pogled na oskrbljenost in oskrbo enote JLA v času osamosvojitvene vojne ter dogodke, povezane s tem.

Gradiščaj je v intervjuju omenil, da so na mejnem prehodu vojaki JLA vdrli v brezcarinsko prodajalno. Na začetku je verjetno prevladala le potreba po hrani in pijači, saj so v prvem navalu bile ukradene samo razne pijače in prigrizki (Gradiščaj, 2011).

Intervju nam razkrije prvi možni motiv vojakov za vlom v brezcarinsko prodajalno na mejnem prehodu. Iz intervjuja z Gradiščajem prav tako razberemo podatek, ki ga v ostalih virih ne zasledimo, da se je enota delno oskrbovala z vodo sama iz naravnih virov.

Enota na mejnem prehodu Gornja Radgona je bila blokirana in oskrba onemogočena. Občasno je bilo opaziti, da se vojaki spuščajo k obali reke Mure in zajemajo v posode vodo iz reke. V kakšne namene so jo uporabljali, ni znano (Gradiščaj, 2011).

Pozneje se je začelo množično ropanje in pripadniki JLA so kradli vse, kar je bilo vrednega. Izjema pri tem dejanju niso bili niti nekateri častniki JLA (Švajncer, 1993, 163). Podobne primere ropanja brezcarinskih trgovin zasledimo tudi na meji z Italijo, na Fernetičih, kjer pa so bili udeleženci zvezni miličniki.

Vojašnica v Gornji Radgoni je bila blokirana in oskrba z vodo ter elektriko onemogočena. Da bi omogočili vzdržne razmere za vojake znotraj ograje, so pripadniki TO in milice omogočili vojakom JLA napeljavo cevi s tekočo pitno vodo iz drugega objekta. Cev se je nahajala tik ob ograji. Pri oskrbi z vodo vojakov JLA niso ovirali (Benko, 2012).

Kolona, ki je bila namenjena na mejni prehod v Gornji Radgoni, je imela v svoji sestavi vozila, ki so prevažala hrano, strelivo in cisterno z vodo. Prav tako je bilo prisotno sanitetno vozilo. To pomeni, da so imeli organizirano oskrbljenost in oskrbo. Vendar ta vozila niso prišla do cilja in so bila uničena. To so vozila, ki so izvajala samooskrbo enote in so bila del operativnih zmogljivosti in rezerv oklepne enote. Tudi sanitetno vozilo ni moglo opraviti svoje vloge zaradi blokade. Prevoz ranjenih in poškodovanih je opravilo slovensko sanitetno vozilo (Benko, 2012).

Ker v prvem dnevu delovanja vojašnica v mestu še ni bila blokirana, je enota opravila oskrbovanje v tej vojašnici. Po izvedbi blokade to ni bilo več možno. Zato se je oklepna enota posluževala drugih načinov oskrbovanja. V ta namen so izkoristili zapuščene objekte na svojem območju ki so jih prebivalci zapustili zaradi lastne varnosti (Benko, 2012).

"Del hrane in pijače so nadomestili iz teh zapuščenih objektov. Tudi helikopter z oznakami Rdečega križa je pristajal skoraj dnevno na območju razporeditve. Pri poznejših pogajanjih je poveljnik enote JLA zahteval vodo za svoje ljudi, vendar

zahteva ni bila uslišana. Posadke so počivale in bivale v ali ob oklepnikih, objektov v bližini v te namene niso uporabljali." (Benko, 2012)

Intervju z Benkom opiše pomoč pripadnikom JLA s strani TO in milice pri osnovni oskrbi. Tega podatka v zvezi z dogajanjem na tem območju ne zasledimo v ostalih uporabljenih virih.

Po Benkovih besedah je imela enota rezervo in lastno oskrbo, ki pa ni bila ustrezno uporabljena. Intervju nam razkrije oskrbo iz bližnjih vojaških objektov, ki je bila zaradi razvoja dogodkov onemogočena. Zaključimo, da je enota izvedla oskrbljenost in oskrbo, kot je načrtoval vojaški vrh, in dokažemo, da takšen načrt ni bil primeren niti učinkovit.

5.3.5 13. korpus

Močnejše enote reškega korpusa iz Ilirske Bistrice so neovirano zasedle mejne prehode z Italijo, med Sežano in Novo Gorico. Glede na celotno situacijo to ni imelo odločilnega vpliva. Pomagalo je le poveljnikom JLA. Le-ti so se lahko pohvalili, da so opravili nalogo v popolnosti in hitro, ter najpomembneje, brez izgub (Špegelj, 2001, 231).

Zaradi teh uspešnih akcij in zavzetja mejnih prehodov z Avstrijo v Generalštabu JLA slavijo. V poveljstvu 5. armadnega območja v Zagrebu so bili bolj zadržani, poveljstva enot JLA v Sloveniji pa je prevzemal občutek katastrofe. Zavedali so se, da enote izven vojašnic ostajajo brez goriva, vode in hrane (prav tam).

Poznejši razvoj dogodkov je pripeljal do spopadov in pregovarjanj. Tako je bil na Fernetičih rezultat pogajanj tudi umik enot JLA pod pogojem, da TO omogoči dostop vlačilca in evakuacijo poškodovanega tanka (Švajncer, 1993, 102). Sklepamo, da prej niso imeli možnosti evakuirati tanka ali niso bili pripravljene na takšno nalogo, ki je tudi del oskrbljenosti.

6 SKLEP

V letu 1990 je bila JLA po ocenah zgodovinarjev po moči deseta najmočnejša oborožena sila v Evropi. Enote JLA so v mirnodobnem času štejele okrog 180000 aktivnih pripadnikov. Moč JLA ni bila odvisna le od števila pripadnikov, temveč tudi od števila bojne tehnike in njene ognjene moči. V istem času je JLA preoblikovala organiziranost sil v koncept razdeljenosti na pet bojevališč. Poleg reorganizacije se je JLA spopadala s težavami, ki so izhajale iz pomanjkanja sredstev, nestandardiziranosti in zastarelosti opreme, razdrobljenosti enot ter pomanjkanja finančnih sredstev.

V tem času in takšnih pogojih JLA ni bila pripravljena na notranji razdor države. Po razglasitvi samostojnosti Republike Slovenije 25. 6. 1991, je JLA z odobritvijo ZIS-a pričela s pripravami in premikom enot proti mejnim prehodom in letališču v Republiki Sloveniji. Prve enote JLA so prispele na ozemlje Republike Slovenije 26.6.1991. Takratna vlada Republike Slovenija je to dejanje označila kot napad na samostojno in neodvisno državo. Državljeni in oborožene strukture Republike Slovenije so se uprle.

Predpostavko, ki smo jo postavili v začetku diplomskega dela, smo potrdili. Ugotovili smo, da JLA za bojno nalogo preprečitve slovenskega osamosvajanja ni imela razdelane in načrtovane oskrbe enot. Oskrba enot je bila po naših ugotovitvah prepuščena le sprotnim in vsakodnevnim postopkom z oporo na bližnje objekte in vojašnice JLA.

V ta namen smo najprej teoretično preučili organiziranost zaledne oskrbljenosti v JLA. Dobili smo izhodišče, kako in na kakšen način bi morala biti zaledna oskrbljenost organizirana. Ugotovili smo, da so vsebine oskrbljenosti enot bile razdelane in predpisane tako v miru kot v vojni. Enote za izvajanje oskrbljenosti so bile formirane. Bile so primerno usposobljene in opremljene. Obstajali so predpisani ukrepi in postopki ob različnih oskrbovalnih potrebah.

Načrt JLA za izvedbo bojne naloge je predvideval delovanje enot do dvanajst ur. Enote so imele nalogo čim prej doseči mejne prehode. Vojaški vrh je v načrtu prepustil oskrbljenost na nivo operativne zmogljivosti in popolnjenosti enot do prispetja na ciljno lokacijo. Nekatere enote so upoštevale usmeritve, kar je razvidno iz sestavljenosti kolone in sil na Brniku, na smeri Dravograd in v Gornji Radgoni. Oklepne kolone so imele v

svojih vrstah transportna vozila s prehrano in vodo, zasledimo tudi vozila za sanitetno oskrbo. Spet druge so bile brez ustreznega spremstva in operativnih rezerv, kot na primer enota na Medvedjeku. V večini primerov je bila oskrbljenost in oskrba prepuščena samooskrbi enot z lastnimi operativnimi zmogljivostmi. Spremljevalna vozila oskrbe s hrano in vodo ter sanitetna vozila v oklepni koloni so bila pridodana enotam ali iz sestave teh enot. Ni šlo za organizirano izvajanje zaledne oskrbljenosti ali za enote, ki bi izvajale zaledno oskrbljenost in oskrbo. Iz primera Gornje Radgone in Brnika ugotovimo, da tak način izvajanja oskrbe ni bil primeren. Spremljevalna vozila se niso mogla premakniti po poteh mimo barikad in niso imela enakovredne zaščite pred nasprotnikom kot oklepna vozila. Večji del vozil z vodo, hrano in ostalimi sredstvi za oskrbo je ostal nepremičen nekje na poti ali bil uničen. Kolone so ostale še brez tistega dela oskrbe, ki so ga imele na razpolago iz lastne operativne zmogljivosti.

Izvajanje sanitetne oskrbe z vozili, ki so jih kolone imele na razpolago, ni bilo možno. V Gornji Radgoni so bile poti blokirane in premiki onemogočeni. V Dravogradu so bile težave zaradi omejenosti razpoložljivih poti in nepoznavanja zemljišča. Večinoma je manjkalo zaledno zavarovanje in zagotovitev oskrbovalnih poti. V vseh primerih, tudi ko enote JLA niso imele sredstev za sanitetno oskrbo, je pomoč pri izvedbi sanitetne oskrbe ponudila in izvedla slovenska stran.

Načrtovano je bilo, da se po opravljeni nalogi na končnih lokacijah oskrba prenese na bližnje vojaške objekte in vojašnice. Načrt se je tu izjalovil zaradi blokad vojašnic in vojaških objektov JLA s slovenske strani. To je bilo najbolj očitno v primeru Brnika, Gornje Radgone in skladišča v Mokronogu. Blokada oskrbovalnih poti v bližini enot in vojaških objektov, ki so jih izvajali pripadniki slovenske TO in milice, se je izkazala za zelo uspešno metodo oviranja oskrbovanja in delovanja. Tudi onemogočanje koriščenja električne energije in vode iz javnih omrežij je imelo negativne posledice za enote JLA. Iz zahtev za deblokado enot in vojašnic v pregovarjanjih med nasprotnima stranema in pogojih za izvedbo premirja lahko razberemo, da so te metode učinkovito slabile morale pripadnikov JLA in pripravljenost za bojno delovanje.

Slovenska stran je z izvajanjem blokad lahko nadzorovala oskrbljenost enot JLA. Ugotovimo tudi, da je slovenska stran pomagala enotam JLA pri oskrbi z omogočanjem premikov, evakuacijo ranjenih in poškodovanih ter dostavo hrane in vode. Vsa pomoč, ki je bila ponujena in izvedena enotam JLA, je bila dobrodošla in koristna. Na ta način je

slovenska stran lahko dosegla večje sodelovanje enot JLA za rešitev konflikta in nadzorovala razvoj dogodkov.

Iz intervjujev ugotovimo, da je slovenska stran pomagala izvajati oskrbo s hrano in pijačo na barikadah ter omogočala blokiranim objektom koriščenje pitne vode. Ugotovimo tudi, da kolona na Medvedjeku ni imela nobene lastne oskrbe razen streliva in da se je enota na mejnem prehodu v Gornji Radgoni posluževala civilnih objektov, da je nadomestila vsaj del izgubljene oskrbe. V ostalih virih tega nismo zasledili.

Skozi primere smo tudi dokazali, da naknadno organiziranje oskrbovanja enot po zraku ni obrodilo sadov. Poveljujoči so imeli zaradi tega velike težave. To ugotovimo iz zahtev JLA ob premirjih. Vedno znova so bile zahteve JLA, da se omogoči možnost neovirane oskrbe, nemoteno uporabo zračnega prostora za izvajanje oskrbovanja in deblokado vojaških objektov.

Največ razlogov za slabo oskrbljenost in neizvajanje oskrbe je bilo zaradi nenačrtovanja oskrbljenosti enot. Zaledna oskrbljenost pri načrtovanju bojnega delovanja ni bila upoštevana, oskrbovanja se ni nameravalo izvajati. Vojaški vrh zaradi časovne stiske izvedbe naloge ni načrtoval izvajanja zaledne oskrbljenosti. Zmotno je bilo tudi prepričanje, da se bodo oklepne kolone neovirano premikale po ozemlju Republike Slovenije ves čas agresije. Načrt za bojno delovanje bi moral vsebovati tudi organizacijo in izvedbo zaledne oskrbljenosti in oskrbe. Enote in oprema za izvedbo zaledne oskrbljenosti in oskrbe so obstajale. Pravila o uporabi zalednih enot so bila natančna in razdelana, vendar jih vojaški vrh ni vključil v svoj načrt. To se je izkazalo za napačno in je občutno zmanjšalo bojno moč in moralo enot. Najbolj očiten primer je predaja pripadnikov in tehnike JLA v Krakovskem gozdu. Kolona iz Medvedjeka se je vračala proti hrvaški meji in slovenska stran je že računala na slabo moralno stanje pripadnikov enote zaradi neoskrbljenosti.

Pri našem delu smo zaradi objektivnosti preučili vire obeh vpletenih strani spopada. Pri tem smo večkrat naleteli na nasprotujoče si ali različne informacije. V nalogi nam to trditev dokazujejo primeri opisovanja prvega strela v osamosvojitveni vojni, navedeno število pripadnikov JLA v neposrednih delovanjih izven vojašnic in uporaba helikopterjev JLA za oskrbovanje.

Vse te pomanjkljivosti JLA so bile v tistem času prednosti za RS, ki je smotrno izkoristila in iztržila najboljši možni izkupiček. Samostojno državo Republiko Slovenijo.

7 VIRI, LITERATURA

1. Bratun, Z. Učinek prostorskega dejavnika v osamosvojitveni vojni leta 1991. *Vojna za Slovenijo 1991*, Vojaška zgodovina. Ljubljana, 2005, letnik 2, št. 2/01 (4), str. 38.
2. Furlan, B., Rečnik, D., Vrabič, R., Maraš, V., Cerkovnik, J., Špur, B., Šonc, M., Tušak, M., Ivanuša, M., Gorjup, B., Kojadin, M., Lasič, K. in Unger, M. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, 2006.
3. Janša, J. *Premiki*. Nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1992.
4. Kolšek, K. *Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991*. Maribor: Obzorja, 2001.
5. Križman, A. [online]. *Poslovna logistika*. (Citirano 24. 11. 2012). Dostopno na naslovu:
http://www.scpet.net/vss/xinha/plugins/ExtendedFileManager/demo_images/egradiva/Poslovna%20logistika%20-Krizman.pdf
6. Marković, Z. *Jugoslovanska ljudska armada (1945-1991)*. Ljubljana: Defensor, 2007.
7. Nanut, K. Uporaba in delovanje oklepno-mehaniziranih enot JLA. *Vojna za Slovenijo 1991*. Vojaška zgodovina. Ljubljana, 2005, letnik 6, št. 1/05 (9), str. 84.
8. Podbregar, I. [online]. *Vojaška logistika*. (Citirano 6. 11. 2012). Dostopno na naslovu: http://164.8.132.54/Vojaska_logistika/cetrto.html
9. Podbregar, I. in Bosotina, V. Skripta za predmet, *Vojaška logistika*. Celje, Univerza v Mariboru, Fakulteta za logistiko, 2007.
10. Prebilič, V. Knjižna zbirka Varnostne študije. *Vojaška logistika*, Teorija in zgodovina. Ljubljana: UL, Fakulteta za družbene vede, 2006.
11. Repe, B. *Jutri je nov dan*. Slovenci in razpad Jugoslavije. Ljubljana: Modrijan, 2002.

12. Repe, B. Prelomna osemdeseta. *Vojna za Slovenijo 1991*. Vojaška zgodovina. Ljubljana, 2001, letnik 2, št. 2/01 (4), str. 27.
13. Špegelj, M. *Siječanje vojnika*. Zagreb: Znanje, 2001.
14. Švajncer, J. J. *Obranili domovino*. Ljubljana: Viharnik, 1993.
15. Unger, M., Lukman, R., Rode, A. in Beslič, I. *Taktika*, Skript. Ljubljana: Center vojaških šol, 2003.
16. Vindišar, P. Zapiski operativnega častnika TO v Republiški koordinacijski skupini. *Vojna za Slovenijo 1991*. Vojaška zgodovina. Ljubljana, 2001, letnik 2, št. 2/01 (4), str. 56.
17. Vouri, J. *Logistika v vojni za Slovenijo*, Diplomsko delo. Ljubljana: UL, Fakulteta za družbene vede, 2009.
18. Žurman, M., Jazbec, D., Turnšek, I., Prinčič, A., Ovčar, A., Knez, A., Čebokli, I., Frol, J., Šter, T., Vrečar, D., Bukovec, M. in Rotar, J. *Doktrina vojaške logistike*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, 2008.
19. *Oružane snage Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije*. Ljubljana: ČGP Delo, 1988, str. 25-97.
20. *Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ u ratu*. Beograd: Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1990.
21. *Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ u miru*. Beograd: Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1986.
22. *Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske*. Beograd: Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1986.
23. *Uporedni rečnik vojnih pojmova, srpskohrvatski, makedonski, slovenački, albanski, mađarski*. Beograd: Vojnoizdavački zavod, 1982, str. 252 in 325.
24. *Vojna v Sloveniji, Od napadov na JLA do zmage nad JA*. Posebna izdaja tednika IN. Ljubljana: Mednarodno tiskovno središče, 1991, str. 73-74.
25. *Vojna za Slovenijo*. Uredništvo Cankarjeve založbe. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991, str. 58, 77 in 101.
26. *Vojni leksikon*. Beograd: Vojnoizdavački zavod, 1981, str. 219.

27. Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRCSAZU) [online]. *Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša*. (Citirano 21. 7. 2012). Dostopno na naslovu: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=logistika&hs=1

SEZNAM SLIK

SLIKA 1: PROSTORSKI USTROJ JLA PO BOJEVALIŠČIH	11
SLIKA 2: PRIMER UNIFORME IN OSNOVNE BOJNE OPREME VOJAKA JLA	14
SLIKA 3: PRIBOR ZA PREHRANJEVANJE NA TERENU S POSODO ZA VODO	17
SLIKA 4. POTEK VEČJIH OPERACIJ MED VOJNO (CIA)	27
SLIKA 5: PRIKAZ OPERACIJ IN LOKACIJ BLOKIRANIH VOJAŠNIC JLA MED OSAMOSVOJITVENO VOJNO V SLOVENIJI.....	36

SEZNAM DIAGRAMOV

DIAGRAM 1: NAČELNA SESTAVA ZALEDNA VODA	19
DIAGRAM 2: NAČELNA SESTAVA ZALEDNE ČETE	21
DIAGRAM 3: ORGANIZACIJSKA SHEMA MEHANIZIRANE BRIGADE IZ LETA 1990.....	29
DIAGRAM 4: ORGANIZACIJSKA SHEMA OKLEPNE BRIGADE IZ LETA 1990.....	30

SEZNAM PRILOG

PRILOGA 1: SEVER, D. 2011. INTERVJU. DOKLEŽOVJE, 14. APRIL.....	53
PRILOGA 2: BENKO, Z. 2012. INTERVJU. GORNJA RADGONA, 10. NOVEMBER.....	55
PRILOGA 3: BLOKADA VOJAŠNICE V GORNJI RADGONI IN LOKACIJA NAPELJANE CEVI S PITNO VODO	57
PRILOGA 4: GRADIŠČAJ, R. 2011. INTERVJU. CERKLJE OB KRKI, 17. JANUAR.	58

PRILOGE

Priloga 1: Sever, D. 2011. Intervju. Dokležovje, 14. april.

Avtor: Leta 1991 ste bili zadnja generacija nabornikov iz Slovenije, ki je bila napotena na služenje vojaškega roka v JLA. Kakšna je bila vaša naloga v enoti, kjer ste opravljali vojaški rok?

Sever: *"V enoti sem bil voznik enega izmed oklepnikov, ki so bili za tisti čas sodobni in imeli veliko ognjeno moč. Še več, oklepna vozila BOV so bila malo pred mojim služenjem vojaškega roka dostavljena v enoto in bili smo pravi posebneži, ker smo se urili na tako sodobnih oborožitvenih sistemih. Tudi poveljujoči kader je izstopal, saj so nosili neformacijsko oborožitev, kot so revolverji. To je bilo za tisti čas in sistem skoraj nepojmljivo."*

Avtor: Kako je bilo sestavljeno usposabljanje in potem opravljanje rednih del in nalog?

Sever: *"Enota je bila razdeljena v dva dela zaradi opravljanja dolžnosti in pripravljenosti. Ko smo bili prosti, to pomeni, da nismo bili v pripravljenosti, smo opravljali tekoča vzdrževanja in urjenje na oborožitvenem sistemu. Sam sem sodeloval vedno kot voznik in nisem bil toliko vpet v rokovanje in uporabo samega sistema. Tako smo imeli skoraj vsaki drugi dan aktivnosti in naloge v okviru pripravljenosti in razpoložljivosti enote. Za nekatere naloge nisem točno vedel, kaj se dogaja in kakšen je cilj naloge. Odpeljali smo se na neznane lokacije, večkrat tudi ponoči, zavarovali lokacijo, opravili nalogo in se vrnil v vojašnico. Povsod so nas domačini lepo sprejeli in nas pogostili ter postregli. Nikoli nismo skrbeli, da bi bili lačni ali žejni in tako smo se tudi obnašali. Pred nalogo ni nihče skrbel za te potrebe in je za premik pripravil samo vozilo. Ostali, ki so bili zadolženi za kaj drugega, pa strelivo, ne vem natančno."*

Avtor: Kako ste sprejeli ukaz o premiku enote v Slovenijo tistega dne? Ali ste opravili kakšne posebne priprave?

Sever: "Ko smo se odpravljali na premik proti Sloveniji nismo pred tem opravili priprav nič drugače, kot že velikokrat pred tem. Nobenih informacij, alarm sredi noči, nobenih dodatnih priprav in dodatnih sredstev. Bili smo vajeni takega dela in nič nam ni bilo čudno. Ko sem po lokalnih oznakah ugotovil, da smo v Sloveniji, je moje prepričanje v nalogo plahnelo, postajal sem pozoren in previden."

Avtor: Šli ste z enoto na bojno nalogo. Kaj je bilo v organiziranosti premika drugače? Ste imeli mogoče pridodane člane drugih enot? Zanima me predvsem, ali so bili pridodani pripadniki sanitetne službe s sanitetnim vozilom, mogoče tehnični oddelek? Ste bili kakorkoli bolj pripravljeni in oskrbljeni za preživetje kar se tiče popolnitve s hrano, vodo in opremo za taborjenje?

Sever: "Ne spomnim se, da bi bilo v koloni več vozil kot po navadi. Poveljnik je imel svoje, imeli smo tudi nekaj terenskih ter tovornih vozil. V njih je bilo najverjetneje strelivo, saj smo ga vedno vozili s sabo. Posebne sanitetne oskrbe ali tehničnega oddelka za popravila nismo imeli. Kar se tiče dodatne intendantske opreme, nismo imeli ničesar, tudi hrane in pijače ne."

Avtor: Kako ste se znašli glede tega potem, ko ste obstali s kolono pred barikadami? Na kakšen način je enota uredila pogoje bivanja na bojišču, zaščito pred mrazom ali padavinami?

Sever: "Po vztrajanju na barikadah, so nam sčasoma pripadniki TO na barikade nastavljali hrano in pijačo. Po navadi so bili to sendviči, konzerve, gazirane pijače in voda. Ko so se umaknili, smo dobili nalogo, da vse to prinesemo z barikad v enoto. Bili smo utrujeni, zmedeni, lačni in prestrašeni. Počivali smo v vozilih, pod njimi ali v bližini, pri kakšnem drevesu. Tudi o umivanju ali opravljanju osnovnih človeških potreb na dostojen in normalen način je bilo smešno razmišljati, bili smo vajeni tega."

Avtor: Glede na nalogo in vaše izkušnje lahko sklepamo, da ste bili oskrbljeni z zadostno količino oborožitve in streliva.

Sever: "Streliva nam verjetno ni manjkalo, saj nihče ni spraševal o porabi le-tega ali dajal kakršnih koli omejitev glede porabe. Kar se tiče ostalega, smo bili odvisni od nasprotne strani."

Priloga 2: Benko, Z. 2012. Intervju. Gornja Radgona, 10. november.

Avtor: Že pred osamosvojitveno vojno ste bili pripadnik TO. Kakšno nalogo ste opravljali v času osamosvojitvene vojne in kje?

Benko: "Bil sem podčastnik v 373. območnem štabu TO. Ves čas vojne sem bil v enoti, ki je delovala na območju Gornje Radgone."

Avtor: Kako ste sprejeli informacijo, da se oklepna enota približuje vašemu območju in mestu Gornja Radgona?

Benko: "Pot proti Gornji Radgoni je bila ovirana z blokadami, ki niso bile branjene. To pomeni, da so na poti bile fizične ovire brez prisotnosti naših sil v bližini. Po prihodu kolone v mesto je skupina prostovoljcev, ki niso bili pripadniki TO, uničila del vozil v koloni. V tem času enote TO in milice še niso izvajale blokade v samem mestu."

Avtor: Ali je bilo v koloni možno razpoznati prisotnost vozil za oskrbo s hrano, vodo, strelivom in intendantsko opremo?

Benko: "Kolona je bila sestavljena iz oklepnih vozil in tovornih vozil. Vmes so bila tudi terenska vozila zvez. Prej omenjena skupina je z junaškim dejanjem onesposobila tovorna vozila in cisterno z vodo. Ta vozila so ostala na kraju dogodka in bila izločena iz nadaljnjega premika v koloni. Po poznejšem pregledu teh vozil se je ugotovilo, da so prevažala hrano in strelivo, cisterna pa vodo. V koloni je bilo prisotno tudi sanitetno vozilo, lahko pa tudi povem, da so pripadniki sanitete bili oboroženi."

Avtor: Potem lahko povemo, da je kolona v nadaljnjih delovanjih ostala brez oskrbljenosti in oskrbe? Ali je poveljnik evakuiral poškodovana in uničena vozila? Je imel sredstva za evakuacijo?

Benko: "V koloni ni bilo zaznati namenskih vozil za evakuacijo. Poškodovana in uničena vozila so ostala na kraju uničenja. Kolona je ostala brez oskrbe razen tistega, kar so imele posadke oklepnikov pri sebi in v oklepnikih. Ker pa v prvem dnevu dogajanja mesto in kolona nista bili blokirani s strani TO in milice, se je najverjetneje kolona oskrbela z najnujnejšim v bližnji karavli. Enota je zasedla

mejni prehod in ožje območje okrog njega, deli enote pa so imeli neovirano možnost premika v mestu."

Avtor: Omenili ste blokade. Ali so enote JLA po začetku izvajanja blokad kazale znake pomanjkanja oskrbljenosti in oskrbe?

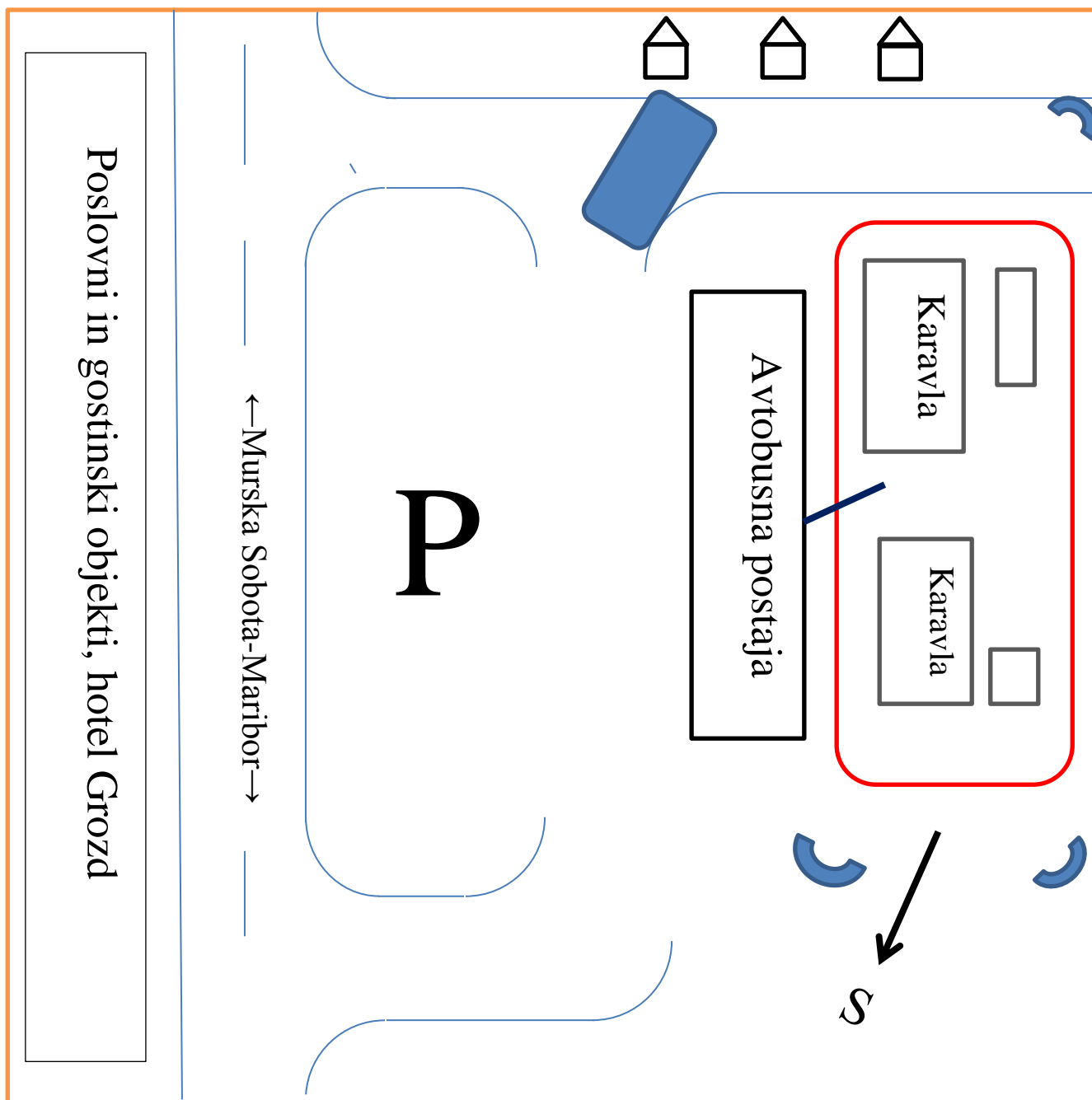
Benko: "Izvedle so se blokade karavle v mestu in oklepne enote na mejnem prehodu. Po izvedbi blokade karavle se je ugotovilo, da so pripadniki JLA napeljali cev s pitno vodo iz bližnje avtobusne postaje. Objektu je bila odklopljena voda in elektrika. Cev nismo odstranili, samo oskrbo z vodo tudi nismo ovirali. Točko smo nadzorovali in izkoriščali za dogovore pri poznejšem zavzetju objekta.

Enoto na mejnem prehodu smo blokirali, jo opazovali in nadzorovali. Enota je za oskrbo izkoriščala del zapuščenih stanovanjskih objektov na območju, kjer je bila razporejena. Na tem območju je bilo tudi skladišče goriva bližnjega bencinskega servisa. Iz tega si je enota izčrpala kurilno olje in ga uporabila za polnjenje svojih rezervoarjev. Tudi brezcarinska prodajalna na mejnem prehodu je bila prepuščena pripadnikom JLA v nemilost."

Avtor: Blokirana enota JLA se je posluževala vseh razpoložljivih možnosti na območju za svojo oskrbo. Ali so izkoriščali zapuščene objekte tudi za bivanje in nastanitev?

Benko: "Del hrane in pijače so nadomestili iz teh zapuščenih objektov. Tudi helikopter z oznakami Rdečega križa je pristajal skoraj dnevno na območju razporeditve. Pri poznejših pogajanjih je poveljnik enote JLA zahteval vodo za svoje ljudi, vendar zahteva ni bila uslišana. V vrstah JLA je bilo med dogajanjem nekaj posameznikov ranjenih. Slovenska stran je omogočila evakuacijo v bližnji zdravstveni dom, prevoz je bil izveden s slovenskimi reševalnimi vozili. Posadke so počivale in bivale v ali ob oklepnikih, objektov v bližini v te namene niso uporabljali."

Priloga 3: Blokada vojašnice v Gornji Radgoni in lokacija napeljane cevi s pitno vodo

 Lokacija blokade TO in milice

 Cev s pitno vodo

 Lokacija blokade z tovornim vozilom

 Ograja

Vir: Zvone Benko, povzeto po skici

Priloga 4: Gradiščaj, R. 2011. Intervju. Cerklje ob Krki, 17. januar.

Avtor: V času osamosvojitvene vojne ste bili pripadnik TO. Delovali ste tudi na območju Gornje Radgone.

Gradiščaj: "V času osamosvojitvene vojne sem bil pripadnik 373. območnega štaba TO na dolžnosti vojaka. Ker so se enote med delovanjem prerazporejale glede na potrebe, sem bil del vojne prisoten tudi v Gornji Radgoni."

Avtor: Bili ste prisotni v bližini blokirane enote. Lahko ste videli znake slabe oskrbljenosti in oskrbe blokirane enote na mejnem prehodu. Kako so se po vaših izkušnjah in videnem ti znaki kazali?

Gradiščaj: "Oklepna kolona je bila blokirana. Del oskrbe je izgubila ob prihodu v samo mesto. Na območju mejnega prehoda pa ni bilo možno izvesti oskrbe razen po zraku. Sam sem opazil znake najbolj takrat, ko so pripadniki JLA nepooblaščno vstopali v brezcarinsko prodajalno, da bi prišli do pijače in nekaj hrane, predvsem čokoladic in prigrizkov, ki so bili tam na voljo. Sklepal sem, da so bili lačni in žejni, predvsem pa že obupani zaradi takšnega stanja. Opaziti je bilo tudi, da so se spuščali po obali k reki Muri, kjer so zajemali vodo in jo nosili k vozilom. V kakšne namene so jo uporabljali, mi ni znano. Ko so se izvajala pogajanja, je poveljnik oklepne kolone zahteval vodo za svoje pripadnike, kar je tudi kazalo na pomanjkanje."